

ROZHLAS

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovední redaktori a vydavatelja:

MIKULÁŠ ŠT. FERIEŇČÍK a S. J. ZACHEJ.

Roč. IX.

Turč. Sv. Martin, 15. júna 1878.

Číslo 4.

Venovanie.

(Labutia pieseň.)

Čo Ti národ môj drahý, milovaný
Venujem v skromných týchto svojich spevoch?
Čo Ti na starosť syn Tvoj rozihraný
Kladie ku nohám vo vrúcnych výlevoch?
Čím sa Ti vďačí, čím sa k Tebe hlási?
Abys ho teraz i na ďalšie časy,
I keď duch jeho ku otcem zaletí,
Zachoval v milej a vďačnej pamäti?

Lásku Ti svoju tú, ktorá nehynie,
Ktorou objímal som Ťa od mladosti,
Ktorou sa duch môj k Tebe túli, vinie,
Na úslni tak, jak v mraku žalosti —
Tú lásku svoju, ktorá i chladnúcu
Hruď moju mení vo vatru horúcu,
Tú lásku svoju, poklad duše blahý,
Kladiem Ti k nohám, národe môj drahý!

Slzu Ti svoju horkú obetujem
A žiaľ hlboký, čo mi dušu kalí,
Keď ten vztek sveta divoký spatrujem,
Čo sa zo všetkých strán na Teba valí!
Tú slzu svoju bolastnú, horúcu —
To bôľne semä pre žatvu preskvúcu,
Národe drahý a voskrz zranený,
Nesie Ti v obeť syn Tvoj rozžialený!

Videnie moje, ach videnie blahé —
To Ti posledne nesú moje spevy.
Blízke už pravdy a slávy spasenie
Zvestujú piesne neklamné výlevy.
Svitá Slovensku! Bôh pravdy víťazí.
Lámu sa fažké otroctva reťazi:
Svitá Slovensku, dost dlho sme spali!
Tu svit, o ktorom piesne šumievaly!

Z pozostalých rukopisov † *Daniela Maróthyho*.

Kvetinárka.

Obrázok z veľmestského života.

Od *Miloslava Dumného*.

(Pokračovanie.)

X.

V kaštieli mladého grófa Aurela Podhorského je hlučno a živo. Miss Oceania dala sa nakloniť k návšteve tichého vidieku, peknej prírody, opustiac na niekoľko týždňov skvelý a hlučný svet veľmiest a verejnosti. A mohla

veru byť úplne spokojná s týmto výletom svojím a pobytom na panstve Aurelovom, lebo keď ju on prijal tak okázale a skele, staby dáku kráľovnu. V ríši umenia sa ona aj vskutku za kráľovnu považovala. Veď i keď na javište vystúpila, i keď si doma v svojich

luxuriózne zariadených komnatách hovela, bola naučená na to, aby sa jej všetko korilo. Kto všetko octnul sa bol už u jej nôh? Jaki jednotlivci kloпали na jej dvere? Čo za vysoko-postavení mužovia uchádzali sa už na kole-nách o jej priazeň? Zнала by o tom mnoho rozprávať jej chyzná Tinka, ktorá tých pánov veliteľke svojej oznamovala, ktorá nejedným lúbo pohladkaná, milo poštipkávaná a bohate odmenená bývala. A jeden pohlad do jej celej sbierke sa podobajúcich bielokníh (albumov) presvedčil by nás o neobmedzenej moci a rozšírenej známosti tejto kráľovny umenia. Aurel prijal ju tak, že celý to vidiaci svet ustrnul, ano ona sama — čo pri jej chladne vypočítavom ináče sa držaní nebolo jej obyčajou — vyjaviła nad tým Aurelovi svoju spokojnosť. Kaštieľ Aurelov jasal sa v lesku a ozdobách. Park bol nádherne vystrojený. Zábava nasledovala za zábavou, vyrazenie za vyrazením, polovačka za polovačkou. Celé okolie mladíkov schodilo sa v kaštieli a za Oceaniu prišlo sveta staby komonstvo za veliteľkou.

Hostiny, plesy, výlety Aurelove sú celým okolím obdivované. Prirodzená vec, že pri všetkom obdivu bývajú aj rozdielne posudzované. Aurelovi podobní mladí šviháci chvália jich a kochajú sa v nich, starší, usadlejší a zkusenejší hania ho a zazlievajú mu toto hýrenie. Devy vyššieho stavu s opovržením spomínajú a hovoria o tom, nevedia pochopiť, jako môže sa gróf pred celým svetom tak zabudnúť a blamárovať, že sa s herečkou od-dáva a jej k vôli nielen svojmu majetku, ale aj svojmu menu a svojej grófskej cti škodí. Oj, keby starý gróf Adeodat povstal, čiže by vyhnal von z grófskeho kaštiela nepodareného syna aj s jeho milenicou od divadla. Ten jeho jediný pyšný syn, ktorý sa tak zpieral messaliančému sňatku svojej sestry Elly so stotníkom Turským — jako pohanil tu svoj rod, svoju krev. Po hrdých komnatách grófskeho kaštiela prechádza sa ľahkoskočná, ale aj po klzkých cestách skákať navyknutá herečka. Jaké to profanovanie, zneuctenie toho panského bytu. Keby nebol taký veľký nedostatok času pri tých ženíchoch, veru žeby nebodaj okolité šľachtické slečinky byly utvo-

rily spolok, jehož každý úd bol by sa svato-svate držať sa majúcim sľubom k tomu zaviazal, že s takým mladíkom a čoby seba krajším a bohatším bol, čo herečke dvoril, nikdy ani shovárať tým menej zabávať sa nebude a ešte najmieň, keby ju za žienku pýtal, jemu ruku k sňatku nepodá. Spolok tento by sa bol iste utvoril, nuž ale z tejto jedinej príčiny niesúc opportunným, nevznikol. To ale naskrze nevadilo tomu, aby devy nehorely zášťou a nenávisťou proti ctizabudlým mladíkom a hlavne proti jích hlave a vodcovi — Aurelovi.

Ten si ale z toho nič, zhola nič nerobil, nič už preto, lebo o celý svet vókol seba nič sa nestaral; čo on vedel a dbal, čo sa okolo neho robí, keď bol docela len s Oceaniu zaneprázdnený.

V čas ráno ešte všetko spalo, keď Aurel na programme dňa už bedlive pracoval a sám osobne s celou prísnosťou a svedomitostou dohliadal rozličným ozdobám a pripravám, čo jeho ľudia strojili. K raňajkám šiel Oceaniu osobne povolať, on blažený smel prah jej bytu prekročiť, smel jej v pôvabných nedbalkách rúčku poľúbiť. Oj, a jak blaženým bol, keď mu ona vyznala, že výborne spala, že sa jej s ním a s jeho kaštieľom snívalo. Tieto raňajšie hodiny byly mu najblaženejšími, on túžil po nich, ako túži zrosený kvietok zavčas rána po slnečnom lúče, aby ho poľúbil a osušil. Dnes bola nado všetko pôvabnou a milou. Rozprávala mu svoj desný, potom ale v lúbezny sa premenivší sen, čo trápil ju celý nočný čas, potom ale zase potešil a občerstvil, rozprávala mu a po celý ten čas svoju rúčku v jeho ruke spočívať nechala, — že sa jej vo sne zdalo, jakoby v jeho horách na polovačke boli bývali, každý stál na svojom mieste — ona blízko neho. Polovnícki psi zabrečali, pohon sa započal. Bolo počuť blízky šuchot, zver sa neomylnne blížila, čo ďalej to zretednejšie bolo počuť blíženie sa zveri — tu, zver sa ukázala, beda! na miesto srny bol to ohromný divý kanec, ktorý rovno meril k Aurelovi. Už bol blízko neho a Aurel stojac zmeravený nestrielal a nestrielal, už i ona volala naň, a on nič. Kanec s vycerenými

zubiskami sa už do neho oddával — a on nič. V tom namierila ona, ale puška jej zolhala, nevypálila. Divoký zver sa blížil a Aurel len jako zkamenelý stál. Tu som — pokračovala Oceania — priskočila, chtiac vás pred divokom chrániť, som vás objala,“ — a objala ho — „takto pevne, ešte pevnejšie“ — a voždy ho tuhšie a tuhšie stískala, on bol blažený, on sa triasol na celom tele. „A keď som vás tak tuho objatého držala, obzrem sa, zvera tu nebolo, zmizol, nebezpečie s ním. Tu sme sa opäť od radosti objali — a znovu ho objímala — a vrelo a vrúcne sa vybozkávali, — a práve tak ho vybozkávala. Aurelovi sa hlava zatočila, točil sa s ním celý svet a on hodil sa pred kráľovnou srdca svojho na kolená. A s novou chuťou, s novými obeťami hodil sa Aurel zas do prúdu svojich priprav rozličného pre Oceaniu určeného vyrazenia. A jeho druhovia, čo sa už cele udomácnili boli v jeho kaštieli, horlive ho napomáhali v tomto jeho podujatí. Veď sa všetkým hlava točila, všetci boli blaženosťou omámení, všetci zvelebovali miss Oceaniu. A jak by nie? keď ona tú históriu o divom kancovi s takou vrelosťou a takým spôsobom Aurelovi rozprávala a prednášala. Šuhajci boli blažení, jedon o druhom nevedel a ona jich zase všetkých vysmievala v náručí Laverier-a, lubca to svojho z Paríža, ktorý tiež bol hosťom Aurelovým. O tom by sa pravda ani Aurelovi, ani jim nebolo snívalo, lebo veď miss Oceania i s Laverierom vedeli sa tak znamenite pretvarovať, žeby bol každý život z nich položil za jich úprimné a opravdové smýšľanie. Ale či to nebolo jich remeslom? Či neboli herci? Im to pretvarovanie sa snadno padlo a bolo tak obratné, že ho nezkúsení ľudia za platný peniaz brali. A túto pretváрку platil Aurel drahými peniazmi. —

XI.

„Jaký pán, taký krám,“ alebo jaký pán, taký sluha. To sa v kaštieli Aurelovom skutočne splnilo. Jeho sluha Jean (Žan), ktorý aj vo Viedni voždy s ním bol, mal tiež tak vnímavé srdce pre peknú tváričku ako jeho pán. A chyzná Oceanie, Tinka, bola veru roztomilé dievčatko. Na veselosti jej nikdy

nechybela, bo veď čože by ju aj malo zamrucovať? Dobré jej bolo ani v raji, šaty mala elegantné dľa vôle, kost spolu so svojou veliteľkou, šminky od nej na dostač a roboty — tej veru velice málo. Prádlo, jiedlo, šitie — to sa všetko von z domu obstaralo, no a tie chyže veliteľkine riadiť, klúdiť nemusela tiež sama, i k tomu mala voždy najatú pomoc. Bývala v najelegantnejších hôtelocho, všade v samom susedstve svojej veliteľky. Jako jej veliteľka aj ona prijímala návštevy. Poznala študentov, dôstojníkov, pincierov — ale jej najstálejší zbožňovateľ bol Jean. Ten bol na smrť do nej zalúbený. Nie raz ju síce trápil žiarlivosťou svojou, ale ona všetko podstúpila, všetko vďačne pretrpela, veď Jean bol nie menej štedrý v daroch, keď sa vec pomerne k nej vezme, nežli jeho pán k Oceanii. A makavejšie už len nik nenie v stave dokázat lúbošť svojmu milovanému predmetu, jako tak, keď ho ustavične nejakým, a to síce vzácnym darom obmýšľa a obdarúva. Tak obdarúval Tinku často vzácnymi dary pán Aurel, jemuž dvere k veliteľke svojej otvárala a tak ju obmýšľal neprestajne dary Jean, ktorý by rád bol držal ustavične kľúčik v ruke od dverí jej srdiečkových. Bol že to za život vo Viedni a bol že to za život i v kaštieli a na panstve Aurelovom. Besiedka v zahrade bola miestočkom zalúbeného páru. V tej besiedke nachodíme i teraz Jeana s jeho lúbošou Tinkou. V zahrade lúba vôňa, na nebi pekné hviezdičky a spanilý mesiacik, na tvárach zalúbencov lúby úsmev a v srdiečku vrely plameň lúbošti.

„Oh, ostaňme tu, na veky tu!“ slovil Jean Tinku k sebe túliac; „tu je miesto pre dve milujúce sa duše. Preč, preč s tým hlukom sveta a velmiest, Tinka moja! tu sa obydlime, tu sa tešme lúbošti svojej vzájomne, tu budme blažení.“

„Dušička,“ odvetila zkúsená Tinka, „lúbošť nenačím na miesto viazať. Niektoré miesta sú nám nie samy sebou milé, ale len tým, že lúbošť urobila nám jich vzácnymi, že lúbošť jich posvätila. A potom naše určenie je vyššie, — veď ty to veľmi dobre vieš, že mojej veliteľke nie v takýchto vidieckych zahradách, lež vo velmestách ruže rastú.

Umenie, ó božské umenie nezná oceniť tichá vidiecka samota, to musí pustiť sa v šíry svet, aby ho oblažilo, aby aj sebe úcty a uznalosti vydobylo.“

„Čo nás tam po umení, čo po uznalosti sveta! Pozri, či v celom svete prijali kde tak okázale tvoju veliteľku, jako tu toľ môj pán?“

„A predsa o tomto prijatí nebudú písať noviny, nebude nič znať svet. Nám je to sláva ubohá, čo obmedzila sa len na úzky kruh niekoľko súkromných ľudí. Slaviček môže byť spokojný, keď ho ukrytého v hustom kroví počúva nôtif trebars i len jedon spev jeho oceniť znajúci človek, alebo jedon pár zalúbencov. Ináč je to so speváčkou umelkyňou. Ona chce byť počutá a obdivovaná celým svetom, ona chce opanovať srdcia a nespievať v úkryte, lež verejne, — takémuto slávikovi protivná je úzka klietka vidieckeho osamelého sveta.“

Tento zaujímavý rozhovor vypočúvali náhodou popri besiedke prechodiaci sa miss Oceania s Aurelom; ktorí upozornení hlasom z besiedky zastaly a svoj vlastný vážny rozhovor pristavili. A predmet tohto pristaveného rozhovoru bol veru velice dôležitý.

K tomu dodať musíme, že Oceania s Aurelom neolutovali svoj krok; ten rozhovor tohoto zalúbeného slúžobníckeho páru, čo tu vypočuli, milo prekvapil oboch.

Oceania poznala, že má slúžku nie len vernú, ale aj tak rozumnú, nad ktorú si nikdy lepšiu žiadať nemôže; — veď sa tá tak vžila do svojej úlohy, tak pochopila ju a jej stav, jej celý duševný smer, žeby ju od radosti hned bola pristala vybozkávať a na srdce svoje privinúť. — A Aurel nie menej potešený bol nad svojim Jeanom. Tento sluha hovoril jemu z duše, to boly jeho myšlienky, jeho city, jeho ciele, ktoré ten Tinke tlumočil. I pred tým rád mal sluhu svojho, presvedčený bol o ňom, že mu je oddaný a verný: ale žeby tak bol pochopil pána a veliteľa svojho, žeby takrečeno jeho odbleskom byť sa snažil, to mu ani nenapadlo.

„Môj pán,“ šeptal Jean Tinke ďalej, „požiada tvoju veliteľku o ruku, ona sa stane

paňou tohoto kaštiela a ty sa staneš mojou a ja tvojim na — veky.“

Aurel pri počutí týchto slov tislul pri ňom stojacej Oceanii rúčku, bol docela nadšený, no ochladnul trochu, keď jako sa mu zdalo, Oceania jeho ruketisk neopätovovala.

„Keď si tvoj pán aj vezme veliteľku moju,“ riekla Tinka, „tedy predsa nebude mať práva k tomu, aby pozbavil umelecký svet jednej z jeho prvých hviezd. A takým barbárom, tvoj vzdelaný pán byť nesmie, ba verím, že ani byť nevie.“

Miss Oceania pri počutí týchto slov vrelo tislula ruku Aurelovi, no, podivné jej to bolo, že on, ten jej zbožňovateľ na život i smrť, tisknutie toto neodmenil. Jeho ruka sa chladno zachvela v jej račinke.

Opatrná Oceania pri všetkej rozumnosti Tinkinej predsa len obávala sa, žeby táto niečo takého neriekla, čo by ju nectilo a čo by na mieste nebolo, a preto za dobré uznala aj s Aurelom z úkrytu vystúpiť a služobníctvu sa objaviť.

Prekvapenie oboch opisovať nebudeme. Dost na tom, že ono u Jeana bolo väčšie, nežli u Tinky, ktorá nad sebou lepšie panovať znala a v pretváрке majstriňou byť mohla.

Panstvo i služobnícky uberali sa do kaštiela. Tam v jednej tajomnej komnate vyzval Jeana s Tinkou veliteľ kaštiela k vybraníu sa na cestu do Viedne a k prevedeníu tam jednej nie malej a nie ľahkej úlohy.

Zalúbený slúžobnícky párik podobral sa na to, obdržiac na cestu dve sto dukátov a slúbené majúc v prípade podarenia sa výpravy štyry sto dukátov.

A o čo sa tu jednalo? Šlo tu o umesenie malého dieťatka, nemluvniatka, od jeho rodičov z Viedne. Úloha slúžobníkov bola odcudziť to dieťa rodičom a doniesť ho, rozumie sa v úplnej tajnosti, do kaštiela. Ostatné už nebola jích starosť.

Jean s Tinkou sobrali sa spešno, on by bol aj do pekla šiel Tinke po boku, ona tiež vďačne nastúpila cestu, veď jim kynul zisk, a ona znala, že Jean, ak sa vec zdarí, celý úhrn zisku prepustí jej, lúbenici svojej.

XII.

Eugen Turský poberal sa tieto dni navštíviť svojho švagra Aurela Podhorského, ktorému sa bol slúbil, že cieľom usporiadania dedičnej záležitosti svojej dcéry navštívi ho na jeho panstve. Milujúci sa manželvia Turskovci dávno sa neboli ani len na pár dní opustili. Teraz tedy ťažko jim padlo lúčenie. Každý deň po obede a podvečer odchodili z domu a prechodili sa v prateri švitoriac si o lepšej budúcnosti, zvlášť o lepšej budúcnosti svojej milej dcéry. Dnes odpoľudnia bol ešte krajší čas, nežli pred tým. Maličkú dievčatko spalo, keď ho rodičia opustili, sveriac ho opatere svojej vernej slúžky. Slúžka nechala dievčatko spať a konala svoju prácu v kuchyni. Nemínulo ani štvrt hodiny, čo panstvo z domu bolo odišlo, a už cengal ktosi na dverach. Slúžka otvorila, mladá pani so zavineným dieťaťom na rukách sa pred slúžkou objavila. Pýtala sa po panstve. Panstvo prišla navštíviť, slovila, že je ona z blízkeho okolia, keď boly manévre, že pán stotník bol u nich na hospode, teraz že prišla aj so svojim manželom, panským to úradníkom arcikniežatským, ten ale že je ešte zaneprázdnený z meste. Pozdejšie že i on príde za ňou, ona napred že šla vyhľadať panstvo. Keďže ale panstvo to len pozdejšie príde domov, ona že ho počká, lebo sa musí o dôležitých veciach s nim shovárať, že ale prosí slúžku, aby bola taká laskavá, dolustojacemu fiakrovi ísť povedať, žeby okolo tretej hodiny šiel po jej muža do tej a do tej ulice a sem ho priviezol, kde ho ona túžobne a možno že už aj v spoločnosti domov sa navrátiaceho panstva očakávať bude. Slúžka bežala dolu a príjduc pred dom, keď darmo vyzerala fiakra, náramne sa ulakla, jako bez duše bežala priam nazpät. Tušila, že dáka planá osoba dostala sa k nim a chce niečo ukradnúť. Zavolala priam dozerateľa domu so sebou a spolu leteli, čo stačili, hore do bytu. Tam už neznáma pani nebola. Opatrne popozerali všetko v byte, nikde nič nechýbalo, dieťa spalo v kolíske jako prv. Všetky kasne pootvárali, pod postelami, všade kde len jaký úkryt bol, hľadali — neznámu nikde nenašli. Dozorca domu

neodišiel od slúžky Turských, dočím sa páni nevrátia. Čakali na panstvo temer až do večera. Keď sa stotník Turský s manželkou Ellou navrátil, porozprával jim dozorca podivnú tú udalosť, ktorá bola sa v jích neprítomnosti prihodila. Zase opátrali všetko, stopy po krádeži nikde nebolo. Tu načúva matka Ella spiace dieťa a vykrikne, omdlieva: spiace dieťa nedýcha. Turský vezme dieťa z kolisky, potočí sa on rázny, otužený muž, dozorca ho musel zadržat, aby na zem neklesol. Čo sa stalo? či drží mŕtvé dieťa na rukách prestrašený otec? Ešte i od toho horšie? Čo tieto štyri osoby tak náramne predesilo? Hľa, pani i slúžka omdlievajú; pán i dozorca stoja staby zkameneľí, celí bez seba. Dozorca sa prvý zepamätá, beží vcn, beží do susedov. Tam prosí, aby šli páni i panie do Turských na pomoc, on že uteká ku policii. Za niekoľko minút bol celý dom na nohách. Všetko sa nalakalo, neslýchané to nešťastie. Turský zodvihol z kolisky milej dcérečke svojej podobnú lútku z dreva, ktorá bola celkom tak oblečená, jako maličká Elluška. Živé dieťa ukradli, na miesto neho bábku do kolisky položili.

Aurel Podhorský s miss Oceaniou boli v ružovom rozmare. Ešte nikdy neboli sa dosiaľ tak znótili, jako práve dnes. Veselosť zračila sa na jích tvári, v jích očiach, i rečiach. Podarilo sa jim dielo a tomu sa tešia. Aurel drží v ruke list. List ten pochádza od jeho švagra, Eugena Turského. Divno to. Švagor sdeluje mu smutnú novinu, uvodí mu v známosť nešťastie, ktoré ho potkalo, a to že je príčinou toho, že ho teraz navštíviť nemôže. A Aurel sa tejto smutnej novine teší; divno to: nad tým nešťastím, že jeho sestry Elle, vydatej Turskej, dcérečku ukradli, raduje sa Aurel aj s miss Oceaniou do zbláznenia. Divno to!

My sa však tomu diviť nebudeme. My sme videli pozdnu večernou hodinou vyprávať Aurelom a Oceaniou Jeana s chytrou Tinkou do Viedne, počuli sme, že sa tam jednalo o jakejsi ťažkej úlohe. Dozvedeli sme sa aj, že dvesto dukátov dostali na cestu a štyrysto mala byť jích odmena. Dnes majú už odmenu slúbenú vyčítanú, lebo sa jim

úloha podarila. Tinka je chytrá, ona to opatrne navliekla a šikovne previedla. Nie menej, nežli na zdare úlohy, ňouž poverená bola, nasmiali a natesili sa Aurel s Oceaniou na tom spôsobe, jakým Tinka previesť ju vedela. Mimo peňažitej odmeny sluboval jej Aurel ešte, že keď sa vydá za Jeana, že jej spraví takú nádhernú svadbu, jakéj celé toto okolie ešte nevidelo. Ona však zartovala, že je to ešte veľiká otázka, či si ju Jean, takú šikovnú a sícu stvoru zaslúži. Mala ona to koketovanie už v krvi. Jean jako bol veselý na ceste ta i z Viedne, zase počal sa kormútiť, keď nikdy nemal istoty o láske Tinkinej. Celý výnos odmeny, všetky žltácky padly do vrecka Tinkinho a ona ešte predsa hovorí pred pánom, že pôjde zaň, jestli si ju zaslúži. Veru si neraz zanótil žalostne od toho času, čo chytrú Tinku poznal a si ju zamiloval, tú starodávnú ešte od svojho otca, bývalého husára počutú pesničku, ktorý ju zas od starého otca, bývalého dragona, bol zdedil:

„Žiadon nevie, čo je láska,
Kto to nezkúsi,
Človek pri nej vo dne, v noci
Trápíť sa musí.“

Len tým sa tešil, že zalúbený bol aj jeho pán a ten že sa tiež trápil.

Jeho pán bol ale dnes ružovej vôle. Oceania nebola mu ešte nikdy takou naklonenou, takou milou, takou štedrou v dôkazoch milosti svojej jako dnes. A jak veľké dielo previedla Oceania v prospech jeho budúcnosti. Ratovala mu dve výnosné panstvá. Deéra sestrina mala dla závetu starého grófa Adeodata Podhorského panstvá tieto dediť. Už už išiel Turský, jej otec a švagor Aurelov, v prospech dcéry svojej na ne ruku položiť. Tu dedička zkapala, nebolo jej! Bol to plán Oceanie a jej chyzná ho obratne previedla. — Turskovci nemajú dieťa. Stará Dora ho odniesla do Dubských. Tam ho nebude hľadať a nescie nájsť žiadon človek. Turskovci môžu mať detí v manželstve ešte dosť, ale prvorodené nebude viac žiadno.

„Tak sa vyplnil môj sen,“ slovila jeden večer Oceania k Aurelovi z balkóna kaštiela na rozkošnú dolinu zierajúc, — „zachránila som ňa pred divým kancom, čo znamená pred dedičkou z divého kmeňa.“

„Večná vďaka!“ šeptal blažený Aurel a líbal vrelo jej rúčku. —

(Pokračovanie nasleduje.)

Na Genezarethe.

Čhýtli sa za pasy obri: víchor, more,
Víchór surmou zajačal, hodil sa dol v bese;
Rozlunilo sa more a vzpálo sa hore,
A sivá jedu pena sem i tam ho nese
Kolíše sa vzbúrené, o brehy sa metá,
Durí vody Jordana zpiatkóm k Libanonu,
Časom ztvára pohoria, dómy, váže, bralá,
Tisícim by ramenóm objať chcelo soka,
Ale ten skokóm pružným odskočí do sveta,
Aby mocou sa vrhnul v obnovenóm honu,
A vlna, čo ho temer, temer už objala:
Vyletí, pri nej ziva zas priepašť hlboká.

Lodičiek pár na vlnách hned neba sa chytá,
Zas jích glgá pažerák, a zalieva penou;
Mužstvo behá, bedáka, darmo rady pýta
A darmo sa potýka s surmou rozzlobenou.
A div, bratia! muž jeden v nebeskom pokoji
Spočívá na podúške a úsmev ho kojí.

Nechže tam víchor jačí, nech sa more pení,
To mu úsmev nekalí, a pokoj nemení.
On to — Mister, pán živlov a pán nad jích bojom,
Preto jích boj hrou jemú, jích búra pokojóm.

Ale ako Syn Boha takí nie sú ľudia:
Učedníci zúfajú a Pána si budia:
„Spomôž Pane! hynieme!“ — „Malej viery
ľudia!“

Kde Pán, tam niet zhynutia: načo Pána budia?
Vstane, búrke pohrozí, more sa rozteká,
A víchor: jak prikvapil, tak vo svet uteká. —
Kráju veslá pokojne, po lesklej hladine
Loď za loďkou ubieha a k brehu sa vinie.

Lakáte sa Slovania, veslári krútnavy,
Že vás búra svetová o bytie pripraví?
Nebudte viery malej; buď vaša ochrana
Pán; pri ňóm niet zhynutia, len vždy majte
Pána!

Ján Alex. Fábry.

Zo Slovenska do Italie.

Cestopisné obrazy od *Laskomerského*.

(Pokračovanie.)

Strmý breh nabrezinský od železnice dolu po samé čapkajúce more vysadený je révami nanajvyš červeného vína, potom olivami, broskyňami, hruškami; od železnice nahor vidieť síce tiež zahrady, ale pre strminu a skaly poredšie, na to miesto vidieť tu chrastiny dubové a jiné, potom *Carpinus orientalis*, *Asparagus orientalis* atď. Železná dráha zpušťa sa a po samý Triest s malými výminkami je výhľad voľný na morský a pomorský svet až nižšie Capo d'Istria na výbeh Punta Salvore.

Tam pod nami vyrastá na skalnom výbehu tak prirodzenou polohou ako i ľudským umom ozdobený nevyrovnané pekný hrad Miramare, o ňomž zmienime sa pri pozdejšej návšteve z Triestu. Tu dívali sme sa mu na temä z výšky. Na železnici stanica Grignano, sklenná a do zeme vložená, bola určená pre obyvateľov miramarských. Vnútoraná úprava tejto stanice je tmavočervená. Podzemná chodba viedla dolu do parku a ztade do hradu Miramare.

Volakedy, kým mladý Maximilian so spanilou Charlottou tu idyllické časy trávil, bolo to hlučno, teraz je tiež pekne, ale — smutno. Prebehli sme i to, ešte jeden jask, a našli sme sa vo veľikej trstianskej kolosni o 7. hod. 48 m. ráno.

Moc sa nás vyrojilo. Pred kolosnou čakali na hostí rozličných hostincov pohodlne pristrojené vozidlá, tak rečené omnibusy. Horvatská a talianska mluva sa striedaly, ovšem prevažne talianska. Sadli sme do príslušného voza. Za nami asi ôsmi ruskí židia v dlhých kaftanoch, s dlhými brčkavými káčkami. Mimo členov vyvoleného národa boli sme len asi piati. Títo židia dochádzajú každý rok sem valne cieľom skupovania veľkých gardanských citrónov, ktoré v istých sviatočných dobách v Rusku za ťažký peniaz predávajú.

Mne z r. 1857 a 1864 konaných ciest známy bol hostinec Albergode Sandwirth, tam som kázal zastať. Tak sa stalo. Keď sa ale tam všetky tieto cibulové kaftany vyhrnuly, zastal som, čo robiť. A keď mi môj oprotník Viedeňčan „Hôtel Garni“ na Piazza grande

odporúčal, zaviezli sme sa ta. Na druhom poschodí dostali sme elegantnú izbu s výhľadom na krásne námestie pred mestským domom, a na lavo na široký prístav. Cena pre tri osoby pomerne veľmi mierna = 3 zl. na deň.

Ponajprv sme sa umyli, uhladili, preobliekli, potom viedol som mojich na námestie, pred našimi oblokami, kde očiam jejich otvorilo sa posavád nevídané museum, trhovište na ryby, zeleniny a ovocinu. Opísať tie všakové ryby, raky, slimáky, a kadeaké na pohľad nepriam chutné morské potvory, trvalo by prídlho. To sa hemží, škraboce, plazí a šuchoce. Veľké kusiská ryb pretínajú topormi. Mimo oču, cíti nos i uši, t. j. krik nešeredný rybárov, predávačov tovar svoj spevave vychvalujúcich, a rybáci zvláštny pach, po pravde smrad tohoto oddielu. Ale akokoľvek, pre nás zemských — podtatranských — potkanov je to nadmieru zaujímavý špektákel. Druhú časť trhu zaujíma ovocina, zeleniny a kvetiny; i tu zase i nos i oči majú skvelú pašu, niemenaj i žalúdok. Za malú cenu najieš sa hrozna, dýň, broskýň, až si prstom dosiahneš. Ešte včera v Stolnomhrade (Fejervár) sme prvé kyslé hrozna neludsky draho platili, a tu — za 10 kr. pre tri osoby hrozno, ani Noel ho lepšie nejedol! A ako to vkusne majú uložené, a nado všetko kvetiny, tá najobyčajnejšia sedliacka — Cincarica — to tak umele poskladá, že to na podiv, ani to krajšie byť nemôže. Koše, stolíky, čo aká nádoba, tak je kvetmi, kytkami obložená, že na tom ani ten najprísnejší krásocitník vykriticizovať nič nenie v stave. Zdá sa to byť ludu vrodené, preto všade a vo všetkom tolký krásocit. — Z trhu Piazza grande šli sme na breh prístavu Riva della porta, tam sme mostom prekročili Canal grande, ktorý sa do mesta až po (kostol) Chiesa Sto Antonio nuovo s nápisom: Divo Antonio Thaumaturgo ulicou ťahá, a lode k výkladu a nákladu ubytáva; je 200 siah dlhý, 18 stóp široký a 14 stóp hlboký. Tedy nie len v prístave, ale i mestom sa

plavia lode. Z brehu Riva della porta vychodí viacero múraných výbehov širších užších do mora, ku nimž pre pohodlnejšie od dávanie tovaru pristavujú lode. A bolo týchto lodí veľa, parných a plachtových, dlhý, dlhý rad, a na nich tresk, plesk, krik, vrzgot, čulý bez dychu život. Len podajedny z ďalekej cesty prišlé a na dlhú cestu sa chystajúce lode stály tiché, akoby vymreté, a okolo nich vresk a buchot ako v súdny deň. Nemyslím, žeby človek v Trieste na dlhú chvíľu sa ponosovať mohol. Čo inšej roboty nemá, nech vynde na Molo Sto Carlo, a tam vidí neprestajnú premenu obrazov. Rozličné roboty, rozličné dochodiace alebo odchodiace kroje a mluvy. A to more, to nekonečné more, tá pekná, stará hlboká Adria to všetko pokojne, aspoň na tento čas pokojne na sebe nesie.

Povedám, že je Molo Sto Carlo veľmi zábavný. Nerie Molo Sto Carlo široký, ale dlhý, a na jeho chrbte najviac sa ľudu ženie, tovaru vála a vozí. Keď naň výndeš, dobre sa obzeraj, že fa nebušia; vodičia a vysvetlovatelia sa ti hneď ponúkajú. Veliká parolod „Iris“ chystala sa práve do Alexandrie. Voli už boli tam. Ešte 200 okovov piva nakladali, ako i kopu kamenných ciev, pri Trste dorábaných. To som opravdu ešte nevidel. Zvonku sú tie cievy štvorhranné, z nútri diera hladko dookola vitaná. Veľmi čisto a pekne robené. Na pokraji výbehu Mola sme si sadli na lavicu, hľadiac na majak, na priplavujúce velebné lode, na Miramare, pod nami na čistú zelenkavú, ale asi na 8 metrov priezračnú vodu, na dne povalujúce sa morské hviezdy, lastury, slimákov, a tam, tam na západ proti Gorici od Nabreziny ďalej na vrchy Flíé. Tam od jích vrcholcov nad more fahaly sa chmáry; tu slnce, páľčivosť, a tam sa blískalo. Raz sa blislo a strela prosto do hladiny morskej zletela. Pravda, to bolo pár míľ ďaleko, ale veľmi interessantné. Na tomto Molo víтали Trstania peštianskych softov hnílymi citrónami, pomerančami a smradľavými vajcami, keď niesli Abdul Kérimovi čestný meč, ktorý on pozdejšie za 25 frankov židovi založil. Chodením, videním, menovite ale horúčosťou zmorení peberali sme sa do hostinca oproti nášmu „Hôtelu Specchi“ nazvanému. V prí-

zemí je kaviareň, na prvom poschodí elegantná jedáleň.

Po chutnom a nie drahom obede šli sme domov, kde sme nevyspatí síce a pre africkú páľčivosť za hodinu vydržovali siestu. Potom motali sme sa bez istého cieľu. Bumlovali sme Corsom, najživejšou, bohatými sklepmi vystrojenou ulicou. Šli sme ku Canal grande, kostolu Sv. Antonia, neďaleko toho otvorený stál kostol pravoslavný, v tom najčistejšom slavianskom slohu stavaný, skvostne nadaný. Tichá pobožnosť, postava, habit obradujúceho bradatého popa, čistota, polomrak svätiny — všetko dovedna učinilo hlboký nábožný dojem. Gospodin pomiluj ny, modlili sa za bratov v jarme stonajúcich. Kedy, kedy sa už domodlia za všetkých?!

Na Riva della porta opäť otvorený kostol východných kresťanov národnosti gréckej, Sv. Nikola. I tu odbavovala sa pobožnosť, ľudu bolo viac, ale nie tá veleba, čistota a nekalený vkus staviteľský, čo tam v kostole pravoslavnom. — Putovali sme ulicami krížom krážom, až sme prišli do Via Stí Giovanni navštíviť nášho úprimného zemka a priateľa p. Karola Kuzmányho. Vrátnik nám oznámil, že ho nieto doma, že ale prejdúc na poštu vráti sa mahom. Čakali sme ho chvíľu, keď vrátnik za ním pošol a na pošte ho nenašiel, oddali sme mu navštívenku a pošli sme ďalej. Keby sme boli tušili, že sa s nami od Lublane po Trst viezol, neboli by sme sa museli hľadať. No ale šak sme sa našli.

A zase sme sa oddali okamžitému prúdu, t. j. kam nás oči niesly. Keď sme prešli Via del Corso, poza municipálny dom tesnými prekrížovanými starými uličkami — vicoli — cez V. S. Sebastiano, Via di Cavana, na piazza Lipsia hore vystupujúc pri Academia nautica, fahali sme prosto do vrchu, aby sme voľný výhľad ponad mesto získali. Via dellí Armeni strmá široká, hore vyššie schodmi opatrená, obrúbená je utešenými letohradmi kupeckých trstanských millionárov, a takže premilenými zahradami. Videt tam velikánske stromiská, pri všakových teplokrajových kroch. Jedon taký dvaposchodný letohrad bol od spodku hore stenami a krovom vókol do kola brečtanom obrastený. Všade jemnosť a čistota.

Rodenej aristokracie má Trst veľmi málo, ale je tam veľa kupeckej aristokracie. Millionárov tam ako u nás drozdov. Ekypáže, paláce všetko kupecké, a tuto v prízemí číry sklep, zásobnice, bureauvy a nepríjemný pach; kože, loj, olej, ryby atď. ale — peniaz!

Keď sme už hodný kus hore vystúpili, ulice pustnúť začaly, domčeky nížiť. Ľudia reduť, vinohradné múry a poľné cesty ukazovať sa počaly, a slnce si už v Adrii otlaky vymývalo. Aby sme nezamrkli, prešli sme Via St. Vito, Sto Michalo, a tak strmými uličkami zišli sme popod Castello a popri Chiesa St. Maria maggiore dolu zase na Corso. — Castello bolo medzi r. 1508 — 1680 stavané.

Ej tie strmé uličky. Tam krov jedného domu, pravda krov plytký, siaha ku spodným oknám vyššieho domu, a kameňami dláždené ulice tak sú hladké, že sa po nich klžeš, ako na ladovici. Keby tam tak mrzlo ako u nás, by tam furali Taliani hore znakom.

Priehľad sme nemali tolký a taký ako sme úfali, ale sme videli predsa dosť ďaleko, a videli sme Triest i v jeho obielkach, nie len jeho žalúdok.

A keď nám takto quasi pod bradou Triest rozprestrený leží a my sa naň od chrbta prizeráme, chcem sa na krátce k doplneniu jeho obrazu tu i na jeho dejepis ohliadnuť.

Trst ďalej siaha ako jeho historia. Pôvodne ako jeho meno a susedné výšiny Nabrezina, Občina a slovanské mená okolitých osád svedčia, že bolo slovanské, čili ako teraz zneje: slovinské. Pozdejšie sa zčiasťky zlatinčilo a premocou ztaliančilo. Keby Trst pôvodne bol neslovanský, istotne by sa zachovaly miestne mená terajších potomkov rímskych. Okolo r. 130 pred Kr. pripojená bola Istria s Trstom ríši rímskej a tí pomenovali Trst: Tergestum. Za Vespasiana vojanskí osadníci vystavili tu Amphitheatrum a vodovod, ktorých zbytky ešte poznať. Za časov cisára Theodoricha a Dagoberta nie ako udávajú nemeckí chronikári Slovania valili sa od severu z Lužitan a Sarmacie na juh, lež Vendi týchto krajov a v okolí Karavankov, Štajerska, Norska, Pannonska bývajúcí, tlačili Nemcov do západného Tyrolska

a Helvecie, kde dlhé časy predhistorične, potom Gothmi vypudení bývali, ako to dokazujú ač vyššie Lienzu pod Grossglocknerom zachované mená: Pasterce, Vindis Matrein, Pusterthal atď. Veľmi plodné pradávne roľnícke plemä slovanské o moc ďalej siahalo, ako ho teraz skutočne nalezáme, a bolo ako teraz vše predmetom strachu, závisť a utlačovania — kde sa dalo — cudzích národností. Tak tedy po rozpadnutí rímskej ríše prechádzal Triest z jednej ruky do druhej: Byzantínov, Longobardov, Gothov a Frankov. Kniežatá slovanské susedné, ako i ďalekí Arabovia, a menovite Benátčania sa oň uháňali. Od r. 949 bol samostatným, keď si slobodu od biskupa Aquilejského vykúpil. Ale netrúfajúc nepriateľom, oddal sa r. 1382 pod ochranu arcivojvodu rakúskeho, Leopolda pobožného. Karol VI. vyhlásil prístav za slobodný. Od r. 1797—1814 bolo mesto v držaní francúzskom, od r. 1818 patrilo k nemeckému bundu. Pod panstvom francúzskym bydlel vo ville ešte teraz zachovanej Jeromé Bonaparte, ako i Murat. I Jozef Fouché, vojvoda z Otranto, Napoleona I. policajný minister, leží pred hl. chrámom pochovaný, † 1820. Arco di Riccardo má byť tiež historické meno, tam že chytený bol Richard, srdce leva, kráľ anglický, z Palaestiny sa navracajúci, ktorý potom v Dürrensteine v Rakúsku vysedel, a ztade uvrzol. A to za to, že šiel kresťanov proti Turkom brániť. Nič nového pod slncom. Medzitým Arco di Riccardo má byť pozostatok rímskej architektúry.

Najviac starožitností vidieť v hlav. chráme St. Guistino a jeho susedstve, v museume starožitností.

Mesto Trst číta vyššie 70.000, s okolím (territorio) 120.000 obyvateľov.

Už mrkalo hodne, keď sme sa na piazza grande navrátili. Tu vábení veľkými vykriky a tlupami ľudu, zašli sme na breh, za malý verejný park; tam práve dovezené z Grécka dine na veľké kopy vykladali a svoj tovar obvyklým kriklavým spôsobom svetu ohlasovali. Dal som sa i ja do kúpy, a sám predavač vybral mi za desať karantanov (krajciare) jeden kus. Môžem ale povedať sme, že som nikdy za môjho života lepšiu diňu

nejedol. Ale sme ju vzdor jej vyhladanej do-
brote nedojedli, lebo výtečného lacného ovocia
a sladolađu sme tolko mali a užívali, že sme
všetko premôcť nevládali. Už hrušky, meno-
vite ale jablká nemajú tú chuť čo u nás, keď
sa dobre vydaria a dobré sorty, ale hrozno,
broskyne sú delikátne.

Doma sme sa čo možno pohodlne pri-
pravili a do otvorených okien poopierali. Ale
nastojte, čo to?! Očakávalo nás nepovsedné
prekvapenie.

Na námestí pod našimi oblokami akoby
čarovným prutom hnané, kapaly šiatre a roz-
utekali sa predavači. Námestie čisté stálo
ako sála, trhovisko plnilo sa a plnilo ľudom,
čosi kremobyčajného očakávajúcim. Nastal
huk a živá vrava. Socha Karla VI., studňa,
veliké, pražským podobné kandelábre, casa
municip. z prava, veliké krásneho cvengu
hodiny, to všetko bolo čo najskvelšie osvie-
tené. Naproti „Caffé Specchi,“ na poschodí
prvom hostinec, na druhom nemecký spolok
„Schiller,“ všetko sa jasalo. Pred „Caffé
Specchi“ stála parádne vystrojená banda vo-
jenská. V ľavo v prístave blízko ako i v ďalšej
hladine mora trepotaly na nepočetných lodiach
vlajky vo veľkej paráde, a osvetlenie ďalekou
polokruhovou čiarou mimo cesty pobrežnej
až po Miramare, a hore starou hradsťou až
po hostinec na vrchu Občina mihaly sa svetlá,
krásny mesiac podpaľoval more, more tiché,
ach bol to za pohľad! Srdce i plakať i smiať
sa chcelo. Veleba prírody a krásna umu, a
v tom rozpoležení, v tichej námorskej noci
hrala vojenská hudba! — Myslite si ten prí-
jemný požitok!

Bolo to 17. augusta, tedy predvečer menín
cisára-kráľa panovníka. Nebo i zem v krásnej
harmonii. Neznám, či kde krajšie vypadla
táto slavnosť, ale pochybujem.

Ako nám už prvý mráz nadšenia z chrbta
odbehol, klope ktosi na dvere.

Tu náš Karol! Starí kamaráti, milami
zeme a vód delení, srdcami spojení sa už
hrdúsili. Čas ubehúval otázkami a strieda-
vými odpoveďmi milým ale rýchlym spôsobom.
Pozdná večerná hodina, keď sa ľud na ná-
mestí už bol rozbehal, hudba zamkla a prí-
jemný cveng susedných hodín mestského domu

jedonástu odbil, sme sa lúčili, ale nie prv,
kým sme si program ďalšieho nášho tunaj-
šieho pobytu neustálili.

18. augusta spali sme krátko, ale spali
sme dobre. Ráno sme sa prebudili včas. Bolo
krásne jasno a z mora potaľoval vánok chladný
na otvorenom okne, opravdu luxuriózne po-
žitok. Po siedmej sbehlí sme pred kaviareň
Specchi, kde stolce ešte v tiene súc, a stolíky
takmer do pol námestia rozostavené boly.
Hostí bolo veľa, šak mala byť paráda k úcte
Jeho Veličenstva. Šakového druhu námorní
dôstojníci v rovnošate popíjali ľadovú kávu
a na prsoch holengaly sa jim rozličné hviezdy.
Množstvo týchto planét rôznych farieb, po-
dôb a veľkosti, mi bolo nápadným. Náš priateľ
označil nám jich ako tuniské, tripoliské a
toho druhu afríkanske, obyčajne ľahko, ako
v Uhrách medžidie, zaslužené rády. Sviatočne
odený ľud sa už hemžil, a o krátky čas stúpalo
s veliteľmi na čele radové vojsko, delostre-
lectvo, zemská obrana atď. Práve ale v ten
čas, keď slavnosť započínať sa mala, náš
vodič Karol, ktorému sme sa telom i dušou
do milosti oddali, velel k odchodu.

Kam sme sa pobrali, počujete hneď. Parádu,
akých sme už i tak dost videli, sme opustili,
aby sme čosi nevidaného vidieť a zakúsiť mohli.
Tedy poďme. Na Riva dei pescatori sme sadli
na malý biely parník, majetnosť rak. Lloyd.
Zaplatili sme za osobu po 40 kr., zapískal
stroj a frišký plavec pustil sa v more. Mali
sme zatiahnuté plachty, bolo nám obstojne
chladno. Z ľava obišli sme vojenskú plaváreň,
pri nej majak (svetliareň), ktoré dve veci po-
zdejšie opíšem, potom kolo Riva St. Andrea
a mali sme krásny výhľad na sever na Na-
brezinu, Miramare, Občinu, Triest, Castello,
pred nami krásne, stromami a vinohradmi
posiate pobrežia St. Andrea, Servola, Saba,
Bicman, Dolina, Plavia, zátoku Muggia, na
kopcí villu kniežata z Toskany, kostol Niko-
laja, na pravo k západu a juhu neprehľadné
hladké more, výbeh St. Giorgio, a ďalej dolu
výbeh Salvore za Capo d' Istriou. — Muggia,
tie rumy tam na hore, z nichž už len kostol
Sv. Nikolaja čnie, bolo opevnené, morskými
lúpežníkmi obývané hniezdo. Boli smelí, ale
okoliu hrozni, a kupectvo chcelo-li prejsť,

muselo sa vykúpiť. Konečne v 15. storočí rozzlobení silní Benátčania s mestami Hanseatmi, ktorí kupectvom až hen sem zasahovali, spojení, jich napadli, premobli, potkli a jejich pevný úkryt rozvávali, ani sa od tých čias viacej nezdvihol.

Keď sme v polkruhu zakrútili, hnali sme do zátoky. Už z ďaleka sme na južnom brehu Muggie videli akúsi veľikánsku opachu. Podobala sa červenému kostolu lešením opletenému. Tá mamuna ohromná je obrnená c. k. loď „Tegetthoff“, ktorej sme sa vlastne vybrali navštíviť. Že je to veľikánske dielo, uvidíte hneď z jeho rozmerov. — Ako sme sa blížili k cieľu, prešli sme popri krásnej, štihlej, malej anglickej yachte (loďke), jejž parný komín nečel rovnú nahor, ale bol na bok skryvený, pod istým preto, aby dym žltkasto-bielej plachty nezašpinil. Táto yachta je majetkom istého súkromného Angličana, ktorý so ženou a deťmi po celom svete dľa svojej vôle z prístavu na prístav cestuje, na lodi býva, jie a pije. Ten sa veru zrodil skorej za žabu než za človeka. Tam stála i loď kniežata z Toscany, ktorá jeho na Balariických ostrovoch zomretého tajomníka N. Vyborného, rodeného Čecha, do Evropy doviezla.

Tam tiež stála o samote, akoby sa jej bolo zívalo, nevelká paroloď, kúpená od Rusov k vojanskej službe na Dunaji, ona ale pre nastalé turecké prekážky na určené miesto dostať sa nemohla.

A pred nami je dock, kde lode naprávajú, a dielňa, kde lode stavajú, s dlhými staviskami, strojárnami a všetkými parhámami, čo k tomu patrí. Videl som železné strojárne v Banáte, v Rešici, pod Brezovím, v Hronci, na pestianskom, viedeňskom atď. nádraží, v Štajerskej, Sliezskej atď., ale tak rozsiahle som nevidel nikde. To ma veru prekvapilo.

Najprv sme obzerali dock. Potom spomenutú kasemattovú loď „Tegetthoff“, a ztade prešli sme do dielni a strojární k tomu patriacich.

Pri docku nakopené byly brvná stromov teplejších krajov amerických k budovaniu lodí pre svoju zvláštnu spôsobilosť súcích.

Videl som tiež nahotovené železné z pevného plechu hotovené, pri spodku končité trubice ležať. Tie sa v melkom mori pred prístavom do dna vbijú, kde toho potreba vyžaduje, sbijú sa do vedna i viac a stiahnu sa obručami spolu. Tieto koly čili trubice slúžia lodam miesto kotvy na udržania sa na pohodlnom od brehu kus oddialenom mieste. Sú pravda hrubo zabarvené, myslím ale že slaná morská voda, ktorá sa vôbec oproti železu nepriateľsky chová, i tieto cievy pohryzie, čo sa pravda hneď nestane.

A tak pristúpili sme ku samému docku. Dock je záliv, kde sa lode naprávajú. Vyzerá a deje sa to taktu. Loď, ktorá sa napraviť má, vplaví do zálivu, pozdĺž neho a zastane na jeho konci. Druhá k tomu pripravená loď plaví za ňou až na isté vyznačené miesto, tam sa zvrtnie priečkou, tak že pysk a zadnia časť jej sadnú do zárezu (falcu) v oboch brehoch zálivu jestvujúceho; táto priečna loď predstavujúc veľú zástavu a oddelujúc tú druhú loď tam vnútri od mora, začne z priestoru, kde loď k náprave zatvorená stojí, vodu parostrojom do seba vpíjať čili pumpovať. Tým sa ťaží a sadá zárezom, dolu voda sa mŕňa v zátvore a obe lode klesnú. Keď je loď plná vodou a sedí na spodku, zbývajúcu vodu v priečniku čili v zátvore pumpuje von do zálivu, kým priečnik neostane suchý a druhá loď tiež nesadne na dno. Uškodenú loď na dne sadnutú potom pohodlne od vrchu do spodku naprávať môžu. Ak je loď už napravená, strojná loď čili prvej spomenutá zástava začne parostrojom nahltanú vodu z brucha von do zálivu vydávať; tým oblahčená vystupuje vo falcoch na povrch, tým činom ale popod ňu tisne sa morská voda do priestoru, kde reparovaná loď stojí, táto sa dvíha atď. Keď je priestor celkom zaplnený, zástavná loď vyplaviac von z cesty vystúpi, a reparovaná loď šmihá občerštená z docku von.

Práve tenkrát, keď sme tam boli, sedela zástavná loď ako kvoka priekom zálivu, a v priestore asi 4–5° hlbokom sedela americká loď. Robotníci obíjali jej brucho novým blachom, a robili šramot po jej koži len milá vec.

Ak som si dobre zapamätal, platí majiteľ lodi vlastníkovi docku za jeden deň ubytovania 200 zl. v zlate. V troch štyroch dňoch loď bola na nohách — či na vode. Nuž ale je to pekné priepitné.

A teraz na pospas blížili sme sa k tej ohave, k tomu „Tegetthoffovi!“ Tento nesmierny železný bruchaj, veľký ako hodný kostol, stojí v povetří podporený celým lesom brvien a klátov. Vokolo neho sú lešenia, stupky, rebríky, chodníky. Popod brucho mu voľno preísť. Všetok je červenou farbou zamazaný. Keď som mu pod bruchom zastal a na tú ohromujúcu železnú škrupinu hore pozrel, nuž ma mráz prejal. Bože, reku, ak by sa to teraz zpusťilo, týchto poldruha stotisíc centov železa, neostalo by z nás ani tolko ako z blchy pod nechtom.

Ale budete mať pochop o tom veľikášovi, keď vám mne láskavosťou pána K. Kuzmányho sdelené dáta prednesiem. Zo strany štátu, t. j. námorského veliteľstva vedie on dozorstvo a správu „Tegetthoffa.“ Nuž tedy:

„Tegetthoff“ (Sr Majestät Casemattschiff) je dlhý nad vodou 276' 8", široký 60' 6". Šírosť delovej casematty nad brniskom 68' 7". Hĺbka lodného priestoru 33' 6". Najhlbšie keď sadne = 28' 8" do vody. Vystrojenej lodi úplná váha = 7390 tún = 147.800 centov. Váha samého t. j. prázdneho jeho železného tela 2255 tún = 25.100 centov.

Stroj má byť po mene o sile 1200 koní, vo skutočnosti ale o 800 koní. Priemer cylindra 125", obeh behúňa (kolby) 51", priemer šroby 23' 6", jej vystúpenia 24'. Obrat šroby v menšine 70 ráz. Jej váha 21 tún. Hrúbosť kľukovej valy 22". Priemer hlavnej parnej trubice 40". Prístroj k utvoreniu pary pozostáva z 9 kotlov so 36 ohniskami, s 25.000 štvoročných stóp topivej plochy a 3960 varocievami. Parný nátlak v kotloch 30 funtov asi na □". Dva komíny v priemere 8' 6" široké, a nad kotlami 52' vysoké. Stroj váži 1100 tún = 22.000 centov. Zásoba uhlia má obsahovať 660 tún.

Delostrelectvo pozostáva zo 6 kusov 12" Kruppových z liatej ocele diel, 27½ tunovej váhy, a 6 kusov 8-klenbových diel (Bogenzuggeschütze). Zvláče (lafetty) prvších vážia 11

tún. Jedon nábitok váži 450 funtov, k tomu prach 80 funtov! Úplne vystrojené delo s muníciou k tomu patriacou váži 62 tuny. Súčet váhy celej artillerie s ručnou zbrojou a muníciou 403 tuny.

Posádka učiní 350 chlapov, a tí opatrení byť majú živnosťou na 9 týždňov, pitnou vodou ale na 4 týždne.

Brnenia pozostáva zo 142 plitní. Hrúbosť tých plitní je 14" a vážia spolu 2300 tún. Jedon □' takej 14" plitne váži 560 funtov. Klinec ku pripevneniu tých plitní vážia 100 tún, jedon každý klin 4" v priemere tlstý váži mimo matky a plytkej podlohy 160 funtov. Jedna plitna váži vyše 295 centov. Je to hrozné kusisko krásne kovaného železa. Kto naše samokovy a valce videl, môže si tú opachu myslieť.

Sťažne budú tri lahké.

Kormidlo a kotva budú riadené zvláštnym parným strojom, taktiež lodnia striekačka.

Teleso lode je dla tak zvaného skliepkového spôsobu (Zellensystem) hotovené, pozostávajúc z dvoch lodných škrupín. Z tých je vonkajšia z plitní železných, vniutorná z bessemerskej ocele, ktoré kroz rebrá z uhlástého železa a ocelových plitní rozpiaté budú, hotovená. Priestor medzi tymito dvojnásobnými stenami je 4—5½' široký. Tieto dvojnásobné steny sú kroz spomenuté kolmé rebrá a vodorovné sväzky na 76 vodoodporné skliepky podelené. Každá cela (skliepok) je jedna od druhej neodvislá a môže vodou napustená a zase osebe vyprazdnená byť.

Krom toho je veľký objem lodi dla jeho veľkej výšky šiestimi vodoodpornými stenami na 7 veľkých oddielov predelený. Priebeh do týchto, z jedného do druhého priestoru umožnený je vodoodporne (hermeticky) zatvorenými dverami.

Keby tedy konečne 14" železné boky lode preborené a 1—3 priestory vodou zaliate byly, by ešte zvyšné 6—4 priestory, kým vodu vypumpujú alebo inšia pomoc dôjde, loď na vode udržaly.

Čo sa materialu lodného telesa týka, tak uhelné železa a bessemerské plitne napospol pochádzajú z našej monarchie.

Útrovy úplne vyhotovenej lode budú asi tieto:

1. Teleso lodnie 2,000.000 zl. 2. Stroje na palube vystavené 880.000 zl. 3. Brnenie (Panzer) 1,400.000 zl. (Č. 1. a 2. vyhotovujú sa v tuzemsku, č. 3. v Anglii.) 4. Pristrojenie brnenia na loď 300.000 zl. 5. Artilleria (jedno kruppovské delo 11": 75.000 zl. v zlate) 500.000 zl. 6. Vystrojenie a pristrojenie 400.000 zl. V okrúhlejšej summe s povahou rozdielu cursu učiní 6,000.000 zl.

Ohromná summa, ozrutné dielo, ako ste z hore uvedených dátok zrejme vidieť mohli. A toto dielo sverené je očiam a umu p. Kar. Kuzmányho, syna slovenského národa, dôverou nášho mocnára a úctou druhých vyznačeného. Nechcem sa ale ďalej jeho ctenej skromnosti dotknúť.

Robotníci hemžili sa na lodi ako mravce na tekvici. Prali perličkami po tých blachoch a plitnách; bol to huk a cvengot neslýchaný, len tak nám v ušach pískalo. Svobodne v povertrí stojí, brucho veľiké, železné, nuž takýto klavír veru že rezonfruje. A slnce tak páliło, žeby si človek na zohriatom ním železe ozaj dlaň bol popálil.

Plný divu zišiel som z opachy na zem, krútiac hlavou nad tým, že do 150 tisíc centov železa po vode plávať bude tak ako drevo, ako škrupina orechová. Hľa, a keby tak po jednej tie 295-centové plitne do mora púšťal, ako by to člupkalo do spodku. Ale, čo figel to groš, — tu ale figel, veľký figel, 6 millionov zl. stojí, za to by veru vystavil kostol i v Mojtíne.

Zaviedol nás potom učný a vzdelaný náš sprievodčí do dielni. Videl som banátske železodielne, hrončianske, brezovské, viedeňské strojárne, ale to len z muchy noha proti týmto.

Tam sú hydraulické preši, v nichž 14" a 295-centové plitne dla potreby vyrovnávajú

alebo zahýnajú. Už zodvihnúť jich vyžaduje silu, a kde ešte jich vystreť, alebo zohnúť. Tam sme prišli do dlhej miestnosti, málo čo kratšej ako bola sieň vo výstave viedeňskej pod menom „Maschinenhalle“ známa. Tam stoja vo dvoch radoch početné vyhne. V druhej siení sú parekovy. Všade hurt a buch. Videli sme práve ako sbíjali blachovú trubicu. V nej vleznutý bol chlapec, držiac vniutri na šviku kladivo, a z vonku na to isté miesto búšili dvaja chlapi tlstými kladivami, len sa tak rúra otriasala. Že v nej chlapca tiež dobre vyosievalo, rozumie sa. Išli sme i do stolárskeho oddielu, kde stroje hobľujú a pilia. Ide to náramne chytro a veľmi dokonále. Chvilku čo tam stojíš a už si zasypaný rezom a stružlinami.

Konečne sme vyšli do siení, kde vzorky skladajú, a do bureau-va p. Kuzmányho, kde nám vidy a nácrky ukazované boly. Po stenách visia úhladné vzorky vystavených šakového druhu lodí. Medzi nimi korveta „Donau“, od neho samého dla vlastnieho plánu vystavená. Loď to veľmi vkusná a štíhlá, na 2400 tún s 13 delami 72-funtovými, 400 (1800) koňských síl a 350 mužmi. Zdvorilý priateľ daroval mi podarenú fotografiu tej korvety.

Kým sa s Muggiou rozlúčime, ešte dodat hodlám, že „Tegetthoffa“ už dva roky stavajú a ešte dva roky stavať budú. Ešte aspoň 4 metre vyšší bude, ako som ho videl, lebo paluba vtedy ešte nebola vyhotovená. Vtenkráť práve hurtovali v komore, kde delá stáť budú. Jestli sa delovým oknom predsa nejak nepriateľské strelivo do železnej komory dostane, bude že sa to trepať o steny. Pre delovú obsluhu to ale neprijemná visita.

Obdivovania plní vrátili sme sa asi o 10. hod. predpoľudním nazad do Triestu. Vstupiac na breh, najali sme si fiakra a uháňali sme do Miramare.

(Pokračovanie nasleduje.)

Knieža z Turanu.

Perská ballada. Dla Mirza Šaffy-ho preložil Dr. Fr. Ježko.

Mal mocnár Turanský dla bežiacich chýrov
Za ministrov svojich troch zvláštnych vezírov,
Ktorí mu radili vždy dla jeho túžby,

Bojac sa utratil svoje masné služby.
Mocnár obdivoval múdrosť jejich tolků,
Blaženo sa cítil v tomto slávnom spolku.

Lež po pravde práve boli oni osli,
 Bárš aj k tejto veľkej, vážnej službe došli;
 A smutný výsledok všeto tohto bolo,
 Že pokoja, šťastia v krajine nebolo.
 I povolal mocnár hladajúc kdekade,
 Veľkého vezíra z Iranu k porade;
 Tento preskúmal vec dobre od základu,
 A dal mocnárovi túto múdru radu:
 „Chceš-li ty krajinu sprostíť týchto vírov,
 Hľaď zahnať čím skorej tých tvojích vezírov.
 Bárš si ty aj človek veľkej učnosti,
 Najskvelejšou perlou krajinskej múdrosti,
 Tak sú predsa — odpusť — títo tvoji páni
 Buďto veľkí osli alebo oplani;
 Oni ti obrátia dychom svojich hubí
 Tú tvoju krajinu docela na ruby;
 Zničia ti tvoju češť, blaho tvojho ľudu,
 Ak ešte i ďalej úradovať budú.“
 Ozílo svedomie mocnárovi trošku,
 I počalo svať v jeho vládnom rozku,
 Pozdávalo sa mu, že vzdor všetkej chváli,
 Vezír celú vinu naňho vlastne valí.
 Preto sa napálil na pána veziera,
 Który smelou tvárou na neho poziera.

„Jak sa opovážiš,“ riekne mocnár rázne,
 „Držať radcov mojich ty za hlavy prázdne?
 Bárš si ty aj mužom z povestného kraja,
 Ty si iba jedon a oni sú traja,
 Bárš sa merať s tebou po jednom nemôžu,
 Všetci traja spolu slávne Ťa premôžu.“
 Na to vezír vetí: „keď sa osli spolu
 O istom predmete radia hore dolu,
 Z takejto porady, každý to len badá,
 Vynde znásobnená, sprostá hlúpa rada.
 Svatojanská muška neosvieti ľudí,
 Jej blesk zbladne hnedky, kým deň sa zobudí.
 Rád bych Ťa poučil veru ešte o mnohom,
 Lež vidím, že nechceš, idem s Pánom Bohom,
 Vidím, že ti je vše, čo poviem, nemilé,
 Preto nechcem meškať viacej ani chvíle,
 Porúčam Ťa Bohu, porúčam sa i sám
 A idem už domov — hlavy bolenie mám,
 No ešte ti rieknem pri mojom odchode
 Že národy zrejú ku zlatej svobode,
 Že povstane plemä z jejich prachu kostí
 A povie: „kráľ kráľom len z našej milosti.“
 Vezír šiel a mocnár dlho za ním hľadá
 A trhá si vlasy zo šedivej brady.

Lukeria.

Od I. Turgenieva.

„Ku smutným výjavom patrí i pohľad na suchého rybára a mokrého polovníka,“ hovorí francúzske porekadlo. Ja nebyv nikdy náruživým rybárom, neznám ani posúdiť, čo trpí rybár pri peknom, čistom počasi, a jak veliká techa nad bohatou korisťou odškodzuje ho za tú nepríjemnosť, keď sa mu ani len suchej nitky na tele nedostáva. Čo sa polovníka týka, pre toho je dážď a slota opravdivou nerestou. Nuž a takejto neresti bol som vystavený ja a môj spoludruh Jeremilej v čas jedného túlania sa za hluchánami.

Hneď s úsvitom cedil sa dážď potokami. Čo sme všetko nepodnikli ku striasaniu ho z nášho tela! Pružné plášte zatiahli sme takmer na celé hlavy, stali sme si pod husté stromy, chtiac sa tak pred ležákom obrániť.

Vode vzdorujúce plášte naše, ktoré nám krem toho v strielani prekázaly, boly na nepochopiteľný spôsob dažďom preniknuté. Tam

pod stromami — pravda že sa zdalo z počiatku tak — jakoby ani dážď nebol pršal. Jaknáhle sa ale na jích košavách nahromadila voda, prebila si hurtom cestu, šúrila dolu na nás z každej ratolesti sta zo strešnej cievy a studený lesk vody prederúc sa popod hrdelníky, stekal nám chrbátom dolu . . . Toto bolo korunou neresti, jako sa Jeremilej vyjadřil.

„No, Peter Petrovič,“ reknul konečne, „toto už nenie na vydržanie! Dnes nemožno nám polovať. Bročnice nepáľa a na psov leje sa ešte špatnejšie, než na nás; také počasie je ozaj na posmech! . . .“

„Nuž čože urobíme?“ pýtam sa ja.

„Stúpajme do Aleksievky. Vy možno že ešte ani neznáte toto miesto. Je to osem verstov vzdialený, vašej matke náležajúci majer. Prenocujeme tam a ráno . . .“

„Vrátíme sa zpät?“

„Nie, nie sem . . . Znáam ja stráne okolo Aleksievky . . . Niektoré z nich sú od zdejších mnohoslubnejšie ku polovaniu na hlucháňov.“

Ja nechcejúc sa pýtať spoludruha, prečo ma hneď ta nevedol, pohli sme sa a došli ešte v ten deň pod večer na majer mojej matky, o ktorom, že jestvuje, nemal som ani tušenia. Ku majeru tomuto prislúchalo i jedno porúchané, ale neobývané a tak čisté stavisko; noc strávil som v ňom dosť pokojne.

Nasledujúceho dňa ráno, keď slnce vyšlo, prebudil som sa. Na nebi neukázal sa ni jedon obláček. Všetko naokolo lesklo sa v silnej, dvojistej žiare, v žiare mladistvých lúč slnca a večerajších kvapák dažďa.

Medzitým, čo sa do môjho vozíka zapriahalo, prechádzal som sa po predtým ovocnej, teraz zпустlej zahrade sem tam. Stavisko vnej otočené bolo dookola vône plnou, miazgovitou krovinou. Ach, jaká to blaženosť tam, na svobodnom povetrí, pod jasným obzorom! V jeho modrine výšili sa trasavé škovránky so spevom sťa milohlas srieborných perál sa ozývajúcim. Iste, že na útlych krýdelcach svojich niesli kvapôčky rosy, bo ten čerstvý spev jejich zdal sa byť rosou povlažený. Ja obnažil hlavu svoju a vzdychnul si z hĺbky srdeca . . .

Na zániku nehlbokej dráhy priamo u plota zahrady stál včelienec. Šlo sa ku nemu po úzkom, medzi zárostkami hustej stepnej trávy a žihlavy hadiacom sa chodníčku, nad ktorým končisté steblá tmavozelených — Bôh zná zkadial sem presadených — konopí vyčnievaly.

Ja dal sa po chodníčku a prišiel som ku včeliencu. Pri tomto včelienci stála malá, z dosák slátaná kôlna, v ktorej obyčajne včelky v klátoch zimúvaly. Nakuknem dnuka cez poloovorené vráta, tam bola tma, ticho a ticho — no silná vôňa za melisou a kružmentom. V jednom kúte kôlne stálo lešenie a na tomto ležal do plachty zavinutý jakýsi malý predmet . . . chcel som preč.

„Mladý pán, mladý pán, Peter Petrovič!“ zaznelo razom v chriplavom hlase sťa šepotanie trávy v močarisku.

Ja zastal.

„Peter Petrovič! prosím vás, podteže bližšie!“ znel hlas znovu, znel z kúta lešenia.

I pristúpim bližšie a zostal som podivom sťa ky ku zemi prikutý. Predo mnou ležala živá ľudská bytnosť, no čo za bytnosť!

Hlava na celo zoschnutá, barvy spiežovej sťa obrázky v starom zákone; nos úzučky sťa pochrbtie noža; o pernach skoro ani stopy, len zuby a oči svietily; z čela od hlavnice visely vlákna zlatožltých vlasov. Pod bradou pohybovaly sa dve malinké tiež spiežovej barvy ruky, ktorých paličkám podobné palce hladily záhyby postelnej plachty. Stojím ticho. Hladím pozorne. Tvár bola nie nepekná, ale krásna, lenže strašne neobyčajná. A tvár táto zdala sa mi ešte strašnejšou preto, že sa na jej tiež kovu podobných lícach bez prospechu úsmev vyludzoval.

„Nuž ma nepoznáte, pane?“ šeptal hlas znovu. Už šepot tento odumieral na sot-a hýbajúcich sa pernach. „Ach, jak žeby ste ma nepoznali! . . . Ja som Lukeria, tá istá Lukeria, ktorá kedysi v dome vašej matky pri zábavách predčila, pri spevoch predspevúvala . . .“

„Lukeria!“ zvolal ja. „Ty si to? Či to možné?!“

Veru že nevedel som, čo sloviť od tak veľikého zarazenia a len hladel bez slova na túto tieňavú, nepohyblivú obličaj s jej za mnou viefacími, poloumretými a predsa blístiacimi sa očami. Či to ozaj možné, žeby táto mumia bola tá medzi dvorskou čeladou kedysi najkrajšia vysoká, plná, kvitnúca, nežná, usmievacá, pohrávacá a spievajúca deva Lukeria! Lukeria, tá vtipná Lukeria, ktorej všetci sňhaji dvorili, za ktorou i ja potajomne vzdychal, ja — šestnásfročný mladík! —

„Bože môj, Lukeria,“ slovim konečne, „nuž čože sa s tebou stalo?!“

„Veliké nešťastie! Ale preto nelakáte sa ma, pán môj? . . . Vy sa predsa neodťahujete odo mňa v mojom nešťastí? . . . Nuž, sadkajte si ku mne, hla, sem na toto vedierko . . . niečo bližšie . . . tak, ináčej by ste ma nedoslyšali . . . môj hlas je taký slabý! . . . Ach, jak sa teším z vašej prítomnosti! Ba čo vás len privábilo do Aleksievky?“

Lukeria hovorila veľmi pomaly, sotva k slyšaniu, ale bez prestania.

„Jermalej, mój súpolovník, priviedol ma sem. Nuž, rozprávajte mi . . .“

„Udalosť mójho nešťastia? Vďačne, pán mój . . . Vyroprávam vám . . . Už je tomu šesť, či osem rokov, čo som v tomto trápnom položení. Zasnúbila som sa s Vazilom Poliakovom, veď sa rozpamätáte naňho; bol on sluhom u matky vašej . . . No, pravda, že ste sa vtedy vy ra panstve nezdržoval, poslali vás na vysoké školy do Moskvy. Moja známosť s Vazilom bola úplná, on mi ani na okamženie nevychádzal z hlavy . . . Bolo jaro. Raz, v jednu noc — mohlo to byť pred svitaním — nemohla som spať. Tam von v zahrade spieval sláviček tak sladko, do vytrženia! . . . Nemohúc sa ďalej zdržať, vstala a vyšla som na otvorené schody načúvať ho. On spieval tak výrazne, tak roztomilo! . . . V tom zazdalo sa mi, jakoby na mňa niekto volal . . . namyslela som si, že to hlas Vazilov . . . hlasom podzemným: Luša! . . . Ohliadnem sa po strane, kráčam ešte v polosne schodami dolu, stupím pomimo a padnem dolu na zem! . . . Padnutie bolo prudké a predsa, tak sa mi videlo, že som si veľmi neublížila, lebo hneď na to zdvihla som sa a šla späť do izby svojej. Len mi tak bole, ako keby som si telo bola natrhla . . . Dovoľteže, pán mój, nech si máličko pooddýchnem . . . len za okamženie.“

Lukeria zatíchla. Ja pozeral na ňu s podivením. Nado všetko podivné mi bolo, že nehodu svoju takmer s veselou myslou vyprávala, bez vzdychania, bez stesku, bez žalovania sa a bez žobrania o spoluútrpnosť moju.

„Hneď po nehode tejto,“ pokračovala Lukeria, „počala som chradnúť a schnúť, telo moje dostávalo farvu počernú, chodiť bolo mi obťažno, ruky nemala som úplne v moci; nemohla som ani stáť, ani sedieť, len vždy by som ležala bola. Ani k jedeniu a pitiu nemala som chuti; cítila som sa vždy horšie. Vaša dobrá matka privolala lekárov a potom zavezli ma do nemocnice. Moje bolesti neumenšovali sa ani tam. Lekári sami neznali, na jaký neuh trpím. A čo za zkúsky vystrájali so mnou! Pálili mi chrbát žeravým

železom; kládli ma na potlčený lad, no . . . nespomáhalo nič. Na to zmeravela som . . . A páni tí vyriekli, že ma uzdraviť nemožno. Nuž a v panskom dome takú kaliku držať, to predsa nešlo, tak ma poslali sem — tu okolo mám ešte príbuzných — a ležím tak, jako to sami vidíte.“

Lukeria zatíchla a nútla sa k úsmevu.

„Ale takýto stav — je to predsa na zhrozenie!“ prenikol som ja . . . a neznajúc čo riecť ďalej pýtam sa: „Nuž a s Vazilom Poliakovom, čo sa stalo?“

Pravda, že to nebola otázka veľmi múdra.

„S Poliakovom? . . . Ten za jeden čas smútil, veľmi smútil. Konečne zasnúbil sa v Glinojeve s druhou devou, ktorej meno bolo Agrafera. Veď znáte kde Glinoje leží? Otiaľto neďaleko. Tajiť sa nemôže, že ma Vazil veľmi, veľmi miloval; ale mladý človek túži za družkou života, a ja — takou byť mu nemohla. Našiel si veru hodnú a dobrú ženičku . . . a majú už i dieťačky. On slúži tu u jedného zo susedov, a teraz, chvála buď Bohu, ide mu dobre.“

„A ty len vždy tu ležiš?“ pýtam sa zas.

„Áno, pán mój, ležím takto už na siedmy rok. Cez leto ležím v tejto kólmi, (Schoppe) a na podzim odnesú ma do predizby kúpeľa — potom zas tam ležím.“

„A či sa kto postará o teba? či tí venujú pozornosť?“

Ach áno, sú tu dobrí ľudia. Neopúšťajú ma. A potom — veď ja veľkej obsluhy nepotrebujem. Jest jem tolko, jako nič, len pijem vodu — a tá stojí tu pri mne v krčahu — čerstvá, čistá studničná voda. A krčah, ten si pritiahnem i sama, lebo v jednej ruke mám ešte málo sily a života . . . Potom, býva tu jedna deva — sirota, ktorá ma niekedy navštívi, za čo som jej veľmi povďačná. Práve pred chvíľkou bola tu — či sa s vami nestretla? Pekné a milé dievčatko! Donáša mi vždy kvety, bo tieto veľmi miluje. Tu zahradných kvetov nemáme, popresádzali jich na jiné miesto. — No i polnie kvety sú krásne, voňajú takmer príjemnejšie než zahradnie. Zvlášte zvončeky, ktorých tu na zbyť jest, ozaj zo všetkých kvetov najpríjemnejšie.

„Ale reč že mi, ubohá Lukeria, či sa takto nenudíš?“

Nuž čože robíš? Udám Vám pravdu. Z počiátku cítila som veľkú zarazenosť, potom navykla som sa ku môjmu položeniu, veď jestvujú na svete ľudia ešte biednejší nežli som ja!“

„A jako to?“

„Nuž tak, že jedon prístrešia nemá, druhý zas hluchý a slepý je. Ja, chvála buď Bohu mám zrak vyborný, sluch znamenitý. Slyším i krta, keď pod zemou ryje. Čujem každú vôňu a zápach, nech je on i ten najslabší. Keď žitko na poliach, alebo lipka v zahrade kvitne, mňa na to upozorňovať nemie treba, ja znám o tom skôr nežli druhí, nech len vetriček poveje. A ja bych si ešte na Boha ťažka mala? — Nie! Mnohí ľudia nachádzajú sa v smutnejšom položení, nežli ja. A potom — zdravý človek je ku hriechom náklonnejší! U mňa pokúšanie ku hriechom minie sa svojho cieľa. Keď prevelebný otec Aleksis pred niekoľko dňami svätú večeru pána prisluhoval, riekol mi toto: Ty vopred spovedať sa nemusíš. A veď v čom že bys sa ty v tvojom položení i prehrešit mohla? A keď áno — povedal on a usmial sa v dobrote svojej — iste to tak ťažké hriechy nebudú.“

„A to verím i ja, že som v myšlienkach veľký hriech nespáchala,“ dodala Lukeria, „lebo navykla som sa — nemysleť, a ešte menej spomínať predošlosť. Tak mi aspoň skôr mizne čas.“

Vyznávam, že som sa nad týmto veľmi zadivil.

„Nuž len vždy si samotná a samotná, Lukeria? Ako je to len možné, že ťa praziadne myšlienky neopanúvajú! Snáď spíš ustavične?“

„Ach nie, pán môj. Ustavične spať, to nemôžem. Nezdá sa mi, že by som mnoho trpievala, a predsa čas m cítivam náramné bolesti vo vnútornostach tela, na kostach, a to mi prekáža spať toľko, kolkoby som spať mala! . . . Ja ležím vždy len tak sama pre seba, ale bez myslenia: pri tom ale cítim, že žijem, že dycham. Veď vidím i slyším, jako veľičky okolo svojich klátov bručia, jako si holúbok na strechu sadne a hrkúta,

jako kvočka so svojimi kuraty sem tam blúdi a do chlebových omrvín dubká, a jaká to radosť pre mňa, keď nado mnou preletí vrabec, alebo motýl! — Minulého leta vystavily si lastovičky, hľa v tamtom kúte i hniezdo a odchovaly v ňom svoje mláďatká. Bol že to život! Lastovička priletí, chytí sa hniezda nožičkami, nakrmi holičatká a — zas odletí. A len čo som okom trochu zabočila, už priletí druhá. Často ani nevetely do vnútra, len zatrepotaly krýdelkami v otvore vrát a mláďatká zbadaly jích predsa. Čakala som i tohoto leta, že zas doletia, ale rozprával mi ktosi, že jích jedon polovník zastrelil. Čo je ozaj pri tom za výhra? Celá lastovička je málo väčšia od chrústa Ach, tí strelci sú predsa nie dobrí ľudia!“

„Ja lastovičky nestrielam,“ poznamenal som na to rýchle.

„A druhý raz,“ pokračovala Lukeria „ach, jak srdečne zasmiať som sa musela. Slyšte že. Kde sa vzal, tam sa vzal zajac — chudák priskočil sem pred otvorené vráta Tu posadil sa predo mňa a sedel dosť drahny čas, ňuchal neprestajne povetrim a hladil si pri tom dlhý vlas nad nosom ani dôstojník. A jak díval sa na mňa! Prirodzene presvedčil sa, že je predo mnou bezpečný. Ale konečne vypál sa do hora a na jedon skok stál vo vráta, poohliadal sa ešte raz a — zmiznul! Ach, bolo že mi to vhodné!“

Lukeria skúmala ma pozorne, či ozaj v zjave tomto i ja útechu nachádzam. K jej vóli zasmial som sa. Ona zahryzla do vyschnutej pery.

„V zime, pravda že je pre mňa horšie — dni krátke a čas pošmúrny. No i samé svetlo neodpomáhaloby mi. Ba načo? Učila som sa čítať i písať a čítavala som s radosťou povesti z kníh, ale teraz — čože robíš? Tu knih niet, a keď by i boly, ako že jích držať v ruke? Prevelebný otec Aleksis doniesol mi raz kalendár na čítanie, len tak pre obveselenie mysle. No vidiac, že s ním obchádzať nie som v stave, vzal ho zpät. A keď pre tmu i nevidím, aspoň slyším hned cvrčka crkať, hned myš hrýzť. A prečo? lebo mi v tom myslenie neprekáža.“

„I modlievam sa,“ rozprávala Lukeria ďalej. „Len lutujem, že neznám viac modlitieb na-

zpať. Nuž ale načo že byť vždy Pánu Bohu nepríležitostnou? O čože ho prosiť? Veď on zná najlepšie to, čo potrebujem. On mi uložil niešť kríž; či je to nie najlepší znak toho, že ma má rád? Aspoň ja to tak ponímam!

Modlievam sa Otčenáš, Zdravás' Maria, modlievam sa za nemocných, a po modlitbe ležím zas tak jako pred modlitbou, nemysliac ďalej na nič, ničoho nič!*

(Dokončenie nasleduje.)

Za svoje prijaté deti.

Besiedka od *Vil. Györgyho*.

I.

Kto by to bol poveril a pomyslel, žeby cesty riadenia Božieho v skutku tak divotvornými byť mali, že jednej rodiny boľasť, nevyslovnú ztratu v sladkú, dosiaľ ešte nepočítanú radosť druhej, s ňou spriatelenej rodiny, by meniť mohly? Nie tak ale, žeby úpadok tamtej bol zapríčinil pozdvihnutie sa tejto; jakoby snáď za veľa sokami si boli bývaly, jedna konečne premožúca druhú, na rozvalinách tejto vystavila si bola svoju blaženosť. Nie, ani z ďaleka nie tak! Ba práve naopak, tie dve rodiny, o ktorých tu reč, mimo pásky obapolnej pokrevnosti ešte i srdečným súcitom, opravdovým priateľstvom boli jedna ku druhej pútané.

Pokrevnosť na sväzku rodinnom oboch paŕí zakladala sa, nakoľko si boli sesternicami; priateľstvo dvoch mužských ale pochádzalo ešte z dôb mladosti a trvalo nenarušene až do toho času, pokiaľ jedného z mužov tých, Karla Faludyho, privčasná smrť nevyrvala rodine, milovanej žene a drahej jedinnej dcérečke.

Vdova jeho nedala sa potešiť v hlbokom žiali svojom. Tá pekná, mladá a niekedy tak čerstvá stvora očividome uvädala, niekoľko mesiacov trvajúc jej vdovstvo tak zlý vliv malo na jej mladý život, jakoby tieto boľasťou ju sužujúce týždne roky a mesiace desiatročím boli bývaly!

V blízkom susedstve ona bývala a to v dedine sotva na hodinu vzdialenej; druhá rodina Ivana Vérteša temer každodenne prichádzala utrúpenú vdovu potešiť. Ale tá sa len potešiť dať nechcela, tá len uvädala neprestajne a sily životné ju tak rýchle opúšťaly, že v jeden deň, keď Vértešovi navštívil ju neprišli, vdova sama poslala ku žienke Iva-

novej a prosila ju, aby možno-li hneď, jestli by jej ale hneď možno nebolo, aby čo skôr prišla ku nej.

Julia prirodzene hneď dala zapriahnuť a šla.

Srdce jej stislo, oči sa jej slzami zaplnily nad tým, čo v peknej predtým tak blaženej chyžke videla.

Mladá vdova ležala v posteli, bladá, uvädlej barvy, staby zlomená lalija. A jakoby sa ku tejto zlomenej laliji ten najkrajší puk ružový vinul, tak sa vinula ku drahej matičke jedna dcérečka anjelskej tvári, predtým mladých rodičov najväčšia potecha, teraz trpiaceho, umierajúceho materinského srdca najsvätejšia starosť, najťažšia boľasť.

Dcéerka mohla byť medzi štvrtým a piatym rokom, utešených čiernych, kaderavých vlasov dieťa, milých, rozumných, modrých očí, živých červených, malunkých perní a tak pekných ťahov, ktorým by sa ešte i cudzí tešiť vedel, a ešte rodič, a k tomu ešte matka.

Klárka, tak zvali to dieťa, tam kľáčala na koberci pri loži matkinom, do oboch svojich ručičiek vzala välnú ruku materinu a ustavične ju bozkávala a neprestajne hovorila:

„Mama, ľubá moja mama, nebuď chorou! Oh, Bože môj, čo len bude zo mňa?“

Matka ju tešiť chcela, ale od slz a boľasťi nemohla.

V tomto okamžení vstúpila dnu Ivanova žienka, Julia.

Prenikavé bolo vidieť ten hlboký vdaky plný zrak, jakým chorá prichodzu prijala; prenikavé to kréovité ruky stisknutie, jakým ruku Juliinu schytila, prenikavé, počuť ten z útrov srdca jej pochádzajúci hlas, ktorým takto slovila:

„Oh, keď si len tu! Keď si len došla! Ďakujem, ďakujem! Pán Boh ťa za to po-
žeňaj!“

Julia najprv chorú pobozkala, potom Klárku vzala do náručia, pritiskla na srdce a bozkami svojimi obsypala. Na rozkaz srdca svojho to urobila bez všetkých bočných ohladov; urobila to zavše, kedykoľvek sem došla a s týmto pekným, milým, lásky hodným dieťaťom sa potkala. Oh, ale matkinmu srdcu táto dieťaťu dosvedčovaná láska nikdy ešte nepadla tak dobre, jako v tomto okamžení; celou túžbou hľadela, pozorovala, jako pritiska ho ku srdcu svojmu Julia, kolikoráz ho bozká, jakou obľubou si ho obdivuje. A keď tú náklonnosť priateľky videla, ktorú Julia naproti jej dieťaťu dokazovala, ešte i ťahy bolasti a utrpenia minuly z jej materinskej tvári na okamženie, aby postúpily miesto výrazu pocitu blaženosti.

Julia konečne sadla si ku posteli vdovinej. Obe ženské utieraly si slzy a na okamženie hlboká tichosť nastala medzi nimi, pod ktorým časom navštevovacia navštevovanej upreným na ňu pohľadom tú otázku predložil sa zdala:

„Tu som, hovor, prečo si ma volala?“

Prv však, ležby na tento dobre porozumený tázavý pohľad vdova odvetila bola, takto slovila k dceruške svojej:

„Choď, Klárka, polož si klobúčik na hlávku a dones zo zahrady kvietky maminke.“

Malá devuška rýchlo skočila na rovné nôžky z náručia tetky Julie, vzala svoj slamený klobúčik, a jako dobré, poslušné dieťa, ktorému je každé slovo matkino rozkazom, poberala sa von dvermi.

Vo dverách ešte raz zastala, obzrela sa na svoju maminku a riekla:

„Ale však, potom nebudeš chorou, drahá maminka?“

Neviedela sa dotedy odtrhnúť od lubej mamičky, kým na túto otázku potešiteľnú odpoveď neobdržala.

„Nebudem, dcéra moja.“

Vtedy Klárka ešte bozk hodila okrúhrou útlou ručičkou mamičky milenej a takou opatrnosťou, ktorá by i odrastlému človeku ku cíti bola slúžila, zavrela dvere za sebou, bez

všetkeho hluku a lomozu, len aby maminke nepríjemnosť nespôsobil.

Keď sa múdre, lubé, krásne to dieťa vzdialilo, matka celou náruživosťou chytila krčovite, oboma rukama pravicu Juliinu a srdce zatriasajúcim hlasom vyslovila tieto slová:

„Julia, ty nemáš dieťa! Prijmi moju dcéru za svoju!“

Tohoto hlasu, tej tváre, toho krčovitého tisknutia ruky, tohoto neočakávaného oslovenia sa Julia na tolko zhrozila, že sotva bola v stave na chytré odpovedať.

„Ale Ilona!“ riekla konečne predsa sa zbierajúc, „čoby potom tebe zostalo?“

„Mne?!“ zavzdychala si vdova bolastne: „oh, Pán Boh chráň, aby ta prišla, kam ja sa poberám! Do hrobu položiť takéto lubé, drahé dieťa!“

„Ale, Ilona moja!“ odvetila zase Julia, kam to myslíš? Zase sa takýmito temnými myšlienkami trápiš?“

Chorá záporne krútila hlavou.

„Nechaj to, milá moja, a neteš ma. Aspoň týmto ma neteš. Viem, že je toto svätý klam a cieľ jeho ten najslachetnejší; ale ja najlepšie viem, že je klam a tak týmto ani nemrhajme drahý čas. Cítim a to viem, že dni moje sú počítané. I ty to vieš, i ty to vidíš na mne, lenže si o mnoho útlejšia, jako žeby si mi to vyznať chcela. A pokojne môžeš to vysloviť: mňa nenastrašíš. Ja som hotová ku smrti. Kto to pochoval, čo ja, od toho srdca odtrhla sa každá mocnejšia spona, ktorá k tomuto životu púta človeka. Tú blaženosť ja už nikdy viacej nájsť nemôžem, a lahko sa už rozlúčim so svetom, jehož všetky radosti som na veky utratila. Len jedno mi obťažuje tak veľmi lúčenie toto, tak veľmi!“

Jej nariekanie, jej potokom sa lejúce slzy doplnily pretrhnutú sadu jej výpovedi, ktorou to chcela povedať: — moje dieťa.

Čas bol načim k tomu, kým zas mohla v reči pokračovať.

„Keď na to pomýšlam,“ slovila konečne ubohá trpiaca, „že musím opustiť to anjelsky dobré dieťa, život nášho života, najdrahšiu blaženosť nášho srdca; tu nechať moju Klárku, malé dieťa moje, bez rodičov na zemi: oh,

Julia moja, takýto čas blízko stojím zúfalstvu, zbláznenia sa! Čo bude z neho, čo bude z môjho opusteného, osiroteného dieťa! —

Po zase nastúpenom tráplivom tichu, ktoré Julia ani neznala, ani nesmela pretrhnúť, ubohá matka zase takto pokračovala:

„Oh, v jakých peknych, utešených obrazoch malovali sme si niekdy, ach, ešte ani nie tak dávno, jeho a našu budúcnosť, spolu, s nim, s otcom jeho! Jestli ho Boh milujúcim srdciam našim zachová, jak starostlivo si ho vychovávať budeme, jako sa budeme tešiť jeho vývinu, šťastiu, a jak lahko raz i zomierať budeme v tom presvedčení, že je ono blažené a šťastné! Kto by bol uveril vtedy, že hodina rozlučná tak chytro uderí, že sa tie utešené kvety všetky tak razom rozplynú, jakoby jich milosrdenstvo neznajúca ruka bola zotrela z tabuly nádejí našich, a my ho tu opustíme tak zavčasu, tak rýchle, v tak útlom veku, tak osirotené, také ubohé?!“

„Ale, drahá Ilona!“

„Opustíme, Julia, opustíme! Otec ho už opustil, i ja ho opustím onedlho. Ale v mori môjho zúfalstva, kde sa všetky nádeje moje ztroskotaly, jediná mi ešte skala zostala, ktorá zúfalstvom so smrťou sa potýkajúca oboma rukami oblapujem: to si ty, moja najbližšia pokrevná, najvernejšia, najsúcitnejšia priateľka. Teba prosím, zaujmi sa môjho dieťaťa; budeš-li mu ty matkou, zomriem spokojne. Keď poklad môj drahý táto ratujúca skalina prijala, čo ja dbám potom, keď ramená moje zoslablé zksesnú a život môj prúd mora večnou smrťou zakryje! Julia moja, umierajúca mať fa prosí: prijmi moje dieťa za svoje! Ivan bol tiež voždy taký dobrý, taký veľkodušný k nám, tak nás miloval neprestajne; on ti to nezazlí, keď mi to slúbis. Ver, nebudete s nim mať žiadno trápenie. Oh, veď je ono tak zdarné, tak poslušné dieťa! Nie len rodičia ho milujú, ale každý, kto ho pozná.“

„Prijmem!“ riekla Julia, keď pre narietanie k slovu prísť mohla, „a jestli by sa v skutku tak stalo, jako predpovedáš, čo Boh nedaj: prisahám ti na všetko, čo mi je svätého, že tvoje dieťa našim dieťaťom bude, na

miesto otca môj muž jeho otcom, na miesto teba ja mu matkou budem.“

Ilona nehovorila, ale spešne ku pernám svojim pritisla ruku Juliinu a nepopustila ju dotedy, kým ju slzami a bozkami neobsypala.

Objavenie Klárky odtrhlo jednu od druhej.

Malé dievča dve utešené kytky prinieslo. Samo jich uvilo zručne, matke jednu, tetičke Julii druhú. Srdiečko jej to šeptalo, že keď jednej uvila, slušné bude uvíť i druhej.

Dva darčoky to byly zo strany mladej devušky; tetičke Julii prvý, mamke jej posledný. Lebo tieto kvietky ešte sotva byly zvädly, keď jej mamičku do hrobu vložily.

Pod jej perinu, na srdce matkino, položila sama Julia kytku túto, — posledný to dar jej drahej dcérušky.

II.

Vzdor útleho detinstva svojho badalo múdre dieťa Klárka predsa, že sa v dome jejích niečo neobyčajného stať muselo, že sa tam veľiká premena udala. Prečo ju sem doniesli k tetke Julii, lebo ač sa to i prv bolo stalo, ale na tak dlho ešte nikdy nebola z domu vzdialená a to bez drahej matičky svojej. Ani sa nemohla zdržať, žeby sa neopýtala: prečo je ona tu o samote a mama zase samotná doma a k tomu ešte v nemoci. Nejakú vyhybavú odpoveď dostala príjemným, ľúbostiplným hlasom, ale pravdu predsa len zamĺčali pred ňou. Ešte nevedela, že jej mať zomrela, lebo ju už pred pohrabom boli sem doniesli. Toto fázké tajomstvo jej ani smútočný jej odev neodhalil, veď ho už od mesiacov nosila za otcom.

U Ivanov veľiká zahrada, priestranný, čistý, veľký dvor, za domom sa rozprestierajúca kopcovatá dolinka, kde na utešenej zeleňbáršoňovej nive tisíc a tisíc kvietkov sa strakately, sem-tam konáristá divoká hruška lebo iný strom poskytoval príjemný chladok: všetko toto už i predtým i teraz dobre bavilo utešené, živé dievčatko. Len že ináče, keď tu boli, lebo matka bola s ňou i s domácimi, — alebo aspoň z ďaleka pozerala za ňou a šatkou kývala dcérke svojej.

A teraz to všetko tak nebolo, — a to bolo nápadným dieťaťom!

Neraz, či na poli, či v záhrade v najlepšej hre odrazu zastala, vážnou tvárou s tou prosbou sa obrátila k tomu, čo mimo nej stál:

„Ale kde je moja mama?“

Niečo jej odvetili.

„Prijde zajtrá.“

„Ale ste mi i včera tak riekli. A ona dnes neprišla.“

„Lebo dostala hostí.“

Uspokojila sa. Hrala sa ďalej. Ale konečne jej počala byť pravdivosť tých odpovedí podozrelou.

Prišla teda nesnadná hodina, v ktorej sa malému dieťaťu pravda rieť musela.

Julia sa k tomu necítila byť dost mocnou. Myslela, že jej srdce pukne, jestli by toto slovo vyrieť mala: „Nečakaj viacej mať svoju, tá ti umrela.“

Manžela prosila o to. Ťažká bola to povinnosť, ale musela byť vyplnená. Ivan vľúdne pojal malé dievča za ručinky a vyviedol von do záhrady a keď po jej piesočnatých pešinkách sa prechodili, pozastavil sa s ňou pri každom kri kvetin a pýtal sa jej:

„Či sa ti to líbi, Klárka?“

Dievčatko pri každom odvetilo:

„Áno.“

„Či by si ty rada voždy u nás zostaf?“ pokračoval muž ďalej.

„Oh, ano,“ rieklo dievča, „keby i mama voždy tu bola.“

„A keby si ty našou milou dcérou bola?“

„Či môžem byť iného milou dcérou popri svojej mame?“

„Tak áno, keď má za otca a tetku Juliu za mamu prijmeš.“

„Ale čoby k tomu riekla moja mama?“

„Veď nás práve ona prosila, aby sme fa za svoju dcérku prijali a tak fa jako ona milovali.“

„A ona ma už nemiluje?“

„Ba miluje. Tak dobrá matí, jako tvoja, na veky miluje dobrú dcéru svoju.“

„A kedy prijde po máa?“

„Ona viac nemôže prísť, Klárka moja,“ riekol Ivan a hlas sa mu triasol a srdce mu rýchlejšie bilo.

„Nemôže prísť?“ vykriklo dieťa hlasite, „kde šla?“

„Ta, kam tvoj otec.“

„Pochovali ju?!“ kričalo dievča srdce zatriasajúcim hlasom. „Teda pochovajte i máa!“

A tak plakalo, tak nariekalo, že keď ju Ivan do náručia vzal, i z jeho očí slzy ztekaly na uplakanú tvár devuškinu.

Dni uplynuly potom, že od malej dcérky ani slova počuť nebolo. Jej nevlastní rodičia ju celou vrelosťou svojej ľúbosti a celou dobrotou srdca svojho otáčali, smutnú sirôtku tesili; tetka Julia jej utešenú bábku kúpila, ktorej šatočky šili, v malej kuchynke jiesť jej varili; — Ivan zase vyviezol ju do pola, tam potom zastali, kde sa malé barance pásli, i ulapili si jedno čiernej kaderavej vlny s bielou hviezdíčkou na čele, — ale u prosred všetkeho tohoto vyrazenia dievčatko zase len zamyslelo, zadumalo sa a uprosred slz a nárekov zase volalo:

„Odneste ma ku mojej maminke.“

Pomali potom ustávalo dieťa v hor-kovaní za mamou. Zčiasťky dobročinná ruka času zahojila citlivého srdiečka bolavú ranu, z čiasťky opäť to prozreteľné s ňou zaobchodenie a ukladanie zo strany nevlastných dobrých jej rodičov.

„Rozpomeime že sa, drahá Julia moja, na vlastný náš detinský vek,“ riekol Ivan; dieťaťu je dieťa v hre najlepším druhom. Zaopatrimo Klárke spoločnicu rovného s ňou veku.“

A toto jako primerane bolo vynalezené, tak ani nebolo k prevedeniu ťažké, lebo v najbližšom susedstve panského domu, na vniutornom pozemku Ivanovom a v jeho dome v jednom hospodárskom stavani bývala rodina, ktorú nazývali: Duplom-Debnár. Toto meno odtiaľ sa jej dostalo, že priemeno hlavy rodiny bolo Debnár, remeslo jeho taktiez bolo debnárstvo, i terajšej, i predošlej, ba i prapredošlej. Už i praotca Duplom-Debnárom zvali, tak názov tento z otca na syna prechodil v rodine.

Statoční, poctiví, chudobní remeselníci boli, dobrý, usilovný, čistotný ľud, pri ktorých dielna, obydlie, odev dietok, vynikajúca čistota, poriadok boly udomáčené.

Nástroje hospodárske na statku Ivanovom voždy tento statočný remeselník hotovil a

opravoval, za čo mimo istého ročitého platu i obydlie i dielňu mal na dvore panského domu, kde ale voľno mu bolo i pre iných pracovať.

Štyri dievky mala remeselníčka táto rodina: Najstaršiu, už odrastlú pannu, za ňou nasledujúceho asi deväťročného chlapčeka, ktorého Valentínom zvali, mimo neho ešte dve menšie dievčatká. Dobré, mravopोचестné, milé to boly detičky, ktoré sa od otca pilnosti a spôsobilosti, od matky čistoty a slušnosti, jako i poriadku milovnosti naučily a zdedily. Ivan týchto vybral za spoločníkov hry prijatej dcéry svojej. A jako najbližšie výsledky dosvedčily, volba bola čo najšťastlivejšia, lebo sa Klárka s dvoma prosrednými dievkami skoro shodla a v jich nevinnnej spoločnosti úplne okriala.

Oh a kolko a jakých zábav znaly tie Klárke vystanoviť, zvláštne spôsobilý priemyselny Valentín!

Dievky zámožných rodičov môžu prísť za peniaze veľmi snadno k tým najkrajším a najdrahším hračkám; dievky chudobných rodičov obyčajne sami hračky si zhotovujú. Tamtych hračky sú tak šikovné, že sa dnes už celkom na základe vedeckom hotujú, požiadavky výchovy pred očima majú, z ktorej príčiny čo prosriedky učebné upotrebiť sa dajú; hračky chudobných dievčiat naproti tomu sú často tak nešikovné, tak nepatrne malichernosti, a predsa, kolko, ale kolko ráz lepšie sa bavia tieto lež tamtie! Príčina tohto iste v tom leží, že keď sa dieťa hrá, teda sa v skutku hrať chce, nič, tvorí, pretvoruje, s hotovým sa nikdy neuspokojí, jako to iný preň zhotovil, ale ono samo si to chce pretvoriť; s drahými hračkami to alebo nemožno, alebo nesvoľodno, — preto jich dieťa chytrou zručnosťou a ani neobzrie. Teší sa do času s bábku porcelanovej hlavy, ktorá tak šikovne vie oči zatvoriť a otvoriť: jestli si ale samo z dvoch na kríž poviazaných prútkov a niekoľko handričiek bábku zpravilo, tú by nedalo snad ani za tri vlasaté bábky.

Dedinský život mimo tohto podáva dievkam ešte i také požitky, o jakých mestské deti ani pochopu nemajú. Deti Debnárove tieto

dobre poznaly! Jak výborné hračky poskytuje slamou naplnená stodola!

Škrabanie sa hore na stoh slamy, ztade zase dolu sa kĺzať; v hniezdach vajcia hľadať v niektorom skrytom kútiku, jaká rozkoš, jaké víťazstvo, jestli niektoré nové sa nájde.

Krásne biele, lebo žltobladé kurie vajcia sbierať, do zásterky kĺsať a tetke Julii zaniest, jaký to požitok, jaké blahoslavenstvo!

Keď je čas jasny, každé miesto poskytuje radosť a zábavu; ale i tichých teplých dažďov plné chvíle majú svoje príjemnosti. Jako je to pekne pod sieňou sa za rúčky polapať, v kole sa otáčať a tým nevinným detským hlasom jednoduchú pieseňku vyspevovať:

„Padaj, dážď, padaj,
Všade že padaj!
Že sa ovsik zmôže,
Žitko rozzeľenie,
Koník sa napije.
Padaj, dážď, padaj!“

Po skončenej pieseňke potom trochu si postáť na daždiku, niekoľko kvapiek dať kvapkať na hlavu, od čoho človek veľký narastie, potom hlasitým krikom vbehnúť zase do sieňe a nevinnú pieseňku i hračku znovu započat! Oh, ale nie len túto zábavu má dážď. Keď po väčších privaloch voda sa sbehne a i malý potok si vyhlodne na dvore: hľa, tento spôsobny Valentín jaký utešený vodný mlynček si vie pod okamžením na vode postaviť! Veru je to spôsobny šuhaj do podivu ten Valentín! Radosť je len pozrieť, jako to mlynské koliesko otáča tá bystro sa ženúca voda!

A keď na počiatku leta zavíta čas kosenia sena a hrubé rady trávy tam sa rozprestierajú na bokoch kopcov, pri čase sušenia sa poobracajú, keď tichý večerný vzduch taká vôňa ľubá naplňuje, že človeka temer divotvorne priťahuje a pričaruje na zkosenu ľúku: jaká je to rozkošná zábava petrence, alebo kopy kĺsať z usušeného sena, pod ne si lahnúť, vókol nich si poskakať tak mile, tak voľno, tak príjemno!

A keď počasie ani nedovolí výjsť ďalej od domu, oh, vtedy je tu u Ivanov znamenitá zábava! I tú Valentín vynášiel, ktorý je pri všetkom takomto veľikým majstrom.

Jest v malej sieni starý, prastarý koč, ktorý bezpochyby už len preto držia, že staré železo z neho ešte nikdy zpotrebujú. Ináče je už celkom zodraný, neužitočný a daromná starozitnosť celá bárka. Ale či by mohli najst dietky lepšie miesto k hračkám v tom najelegantnejšie vystrojenom, z prvej fabriky sveta vyšlom koči, lež v tejto starej a zodranej bárke? Tetka Julia dovolila jim, aby sa v tom starom korábe bez prekážky hrávaly, kedy by len chcely, len aby dolu z neho nezapadly. A Valentín, oh, jaký ten pozor dáva na všetky tri devy, aby dolu nezapadly, aby si neublížily. A keď sú na sedisku všetci štyria, jak ohromné cesty podnikajú na ňom len prez jedno odpoľudnie! Sami robia hvízdanim vetor, jakoby jich na ceste povíchrice zachvátila bola, sami klypkajú očima, jakoby sa blyškalo, sami bijú koženú strechu korábu, stáby hrmelo, sami sa bratersko-sestrinskou útulou pritulujú k sebe strachom pred búrkou

touto, nimi samými zapríčinenou, utvorenou. A keď táto búrka pominula, keď sa cestovanie na jednom mieste stojaceho koča pokojnejším stalo: jaké pekné a utešené poviestky vie potom Valentín dievčatkou vyprávät a jako ho tie poslúchajú, jako zavisnú zraky jich na výrečných ústach, na múdrych, veľkých očiach jeho. Oh, jaký múdry, jaký milý, jaký dobrý chlapček je ten malý Valentín! Nikdy žiadnemu neublíži a na Klárku osobytne taký pozor dáva, tak ju pred všetkým zlým chráni, keď sú dietky samy spolu, že jej nevlastní, ba snáď ani sami vlastní rodičia, keby ešte žili, by nemohli starostlivejšie dbať o ňu.

Klárka prišla v skutku do dobrého miesta, medzi dobrých ľudí; na miesto otca našla druhého starostlivého otca, na miesto matky druhú milú matku — a čo prv nemala, našla v týchto dobrých dietkach, drahého brata a sestru.

(Pokračovanie nasleduje.)

Daniel Maróthy,

ev. farár vo V. Luboreči, zakladateľ byv. Matice Slovenskej,

verný syn slovenského národa, básnik a spisovateľ obľúbený.

po dlhšej nemoci zomrel dňa 18. apríla t. r. v 54. roku veku svojho.

Pokoj prachu jeho a večná mu pamäť v národe!

Daniel Maróthy narodil sa 14. apríla 1825. v Maškovej, z rodičov Martina Maróthy a Johany Ruman. Jeho otec bol učiteľom, známy čo veľký milovník literatúry. Náš Dániel študoval najprv v Lučenci (1835—40), potom v Štiavnicí (1840—45), kde na mladého Daniela blahodarne pôsobili menovite profesori: náš vysokoza-slúžený veterán Daniel Lichard a Ludevít Šuhayda; theológiu študoval v Prešporku (1845—48) a pod Ludevítom Štúrom bol jeden z najhorlivejších a naj-

nadanejších členov tamojšieho slovenského ústavu. Po dokončení theol. štúdií bol za dva roky vychovateľom najprv na Laze u rodiny Benických a potom na Mohure u Plachých. R. 1850 vysvätil ho blahej pamäti superintendent dr. Ján Szeberényi za kaplána k boku svojmu, ale už o mesiac vyvolený bol za farára, najprv cirkve závadkej, potom krupinskej a konečne r. 1855 v luborečskej, kde až do konca svojho požehnaného života jako duchovní pastier verne a horlive účinkoval.

Daniel Maróthy bol jeden z najnadanejších a najobľúbenejších básnikov slovenských. Jeho básne vynikajú nežným citom a pevnou vierou, že po týchto pošmurných dňoch svitnú Slovensku krajšie a lepšie časy. Opravdivou perlou v jeho básňach a v našej literatúre je a zostane utešená básen: Verili sme — aj ešte veríme, a k tejto dôstojne družia sa básnické výlevy, k nimž našemu pevcovi za-

vdalo podnet pozatváranie slovenských vzdelávacích ústavov. Lež ústa pevcove už onemely, jeho telesné pozostatky kryje chladná zem, ale duch jeho žije a žiť bude medzi nami, pokým z našich sŕdc nevyhasne viera v lepšiu a slavnú budúcnosť Slovenstva a Slovanstva, viera, ktorú oslávenec tak nežne a horlivo kriesil a pestoval medzi nami!

Drobnosti.

Ctime si pamiatku našich mužov. Už vyššie roka tomu, čo náš nezapomenuteľný **Viliam Pauliny-Tóth** odpočíva v chladnej zemi. Nad jeho a jeho vernej družky života hrobom skvie sa už krásny žulový pomník, ktorý vďačná rodina oslávencom postavila. Obecenstvo z blízka i z ďaleka chopilo sa tejto príležitosti, aby dalo na javo svoju uprinnú, neobmedzenú úctu oproti mužovi, ktorý po celý svoj život v prvých radoch stál v boji za posvätné práva národa. V nedeľu dňa 12. mája popoludní zasvätili sme postavenie pomníku spôsobom dôstojným. Na hrobitov šlo sa pochodom, na ňomž súčasťou sa: hasičský spolok, priemyselný spolok, predstavenstvo mesta, spevokol so zástavou, miestny ev. pán farár v cirkevnom rúchu, rodina zvečnelých a naposledy valné obecenstvo. U pomníku zaspieval spevokol trúchlopieseň, za ktorou duchovný otec predniesol dojímavú prímeranú modlitbu. Za tým ujal sa slova p. pravotár Pavel Mudroň a uchvacujúcimi slovami líčil význam slavnosti. Nasledovala ešte záverečná trúchlopieseň, prednesená spevokolom, a potom sme sa rozišli, každý so slzami v očiach, hlboko dojatý žiaľnou rozpomienkou na predčasnú smrť jedného z najprednejších našich národných výtečníkov. Pokoj prachu jeho a večná mu pamäť!

Slavnosť Jungmannova. Dňa 15. mája vykonalo sa v Prahe slavnostné odhalenie pomníku Jungmannovho veľkolepým spôsobom. Pomník je nádherný a stál vyššie 22.000 tisíc zl. Jeho Veličenstvo pán kráľ prispel 1500 zl, ostatok dal účinný spolok „Svatobor.“ Bratia Česi opäť slavno dokázali, jaká vzácna je

jim pamiatka mužov, ktorí o zvelebenie svojho národa horlivo sa pričínili.

Bohuslav Havlasa, veľmi pilný a nadaný mladý český spisovateľ, ktorý na jar lanského roku vybral sa na maloasijské bojište a ztade „Svétozoru“ zaslal niekoľko dopisov, zomrel 25. novembra 1877 v meste Alexandropoli v Kavkazsku.

Morena. Jaroslav Čermák, slavný, po celej Európe známy maliar, rodom Čech a uprinný Slovan, zomrel 23. apríla t. r. v Paríži v 47. roku veku svojho. Roku 1850 cestoval aj po Slovensku a medzi jeho najvýtečnejšie diela patria obrazy: „Slovenka díté kojící,“ „Ranený Černohorec,“ „Návrat hercegovskej rodiny do opusteného rodiska“ a iné.

Pomník postavený bol nedávno slavnému poľskému básnikovi Adamovi Mickiewiczovi na kapitóle v Ríme, kde jako v Paríži, mnoho poľských emigrantov žije. Tiež stojí pomník Mickiewiczov v Poznani.

Adelina Patti. Že mnohá speváčka v hrdle má sriebro, nenie jednoduchou frásoú. Behom poslednej zimnej saizony slavná svojím spevom i povestná svojou sporivosťou Adelina Patti v Italií štyridsaťdvaráz vystúpila v divadlách a dostala za to honorár 422.000 frankov!

Rusi v Asii. Na blízko Taškendu v Turkestane stavajú Rusi veľikánsky vodovod k zavodneniu tak rečenej „hladovej pásti,“ ktorá dosiaľ bola opravdivým peklom cestovateľom pre zimnice často tam sa vyskytujúce a iné útrapy. Pri dedine Parman — Kurgan zvanej vedie prez kanál most. Na stavbe kauálu pracuje od 6 do 9000 robotníkov.

Slovanské bohoslužby v driernej Velkej Morave. Roku 869. pápež Hadrian II. vysielajúce bratov Konstantina (Cyrilla) a Methoda čo vierozvestov na veľkú Moravu a do Panonie, schválil užívanie slovanského jazyka, i píše Rastislavovi, Svätoplukovi a Kocelovi list, v ktorom hovorí: „Zachovávajúce túto jednu obyčaj, aby pri omši epištola a evanjelium najprv rečou latinskou a potom slovanskou čítané boli . . . A keby zo shromaždených vašich učiteľov a učennikov neкто . . . hanil knihy vo vašej reči písané, nech bude vylúčený (exkomunikovaný) atď. Z toho je zjavno, že celá bohoslužba v driernej Velkej Morave vo slovanskom jazyku sa konala.

Civilisacia v Bosne. Do nedávna bol dovoz cudzích novín do Bosny prísne zapovedený, i aby sa poznalo, či sú noviny cudzie či domáce, úradnie noviny sarajevské, redigované od jakéhosi žida Dávida, tlačené boli na žltom lebo červenom papieri. Teraz však bosenski Turci vedia i o cudzozemskej žurnalistike. Zaderský „Národní list“ donáša dopis z Livna, že sa bosenski Turci stroja k boju proti „Nemcovi“ a menovite, že sa tamojší begovia zlobia na toho, ktorý v Zadre „novice štampa“ (noviny tlačí); že ho na kusy rozsekajú, keď vraj ta príjdu.

Zajímavé nálezy. P. Truhlár, úradník pražskej univerzitnej bibliotéky, objavil zlomok staročeského žoltáru, ktorý sa nachodil na doskách latinskej knihy v rečenej knižnici. — Iný dôležitý nález stal sa v c. kr. dvorskej biblioteke vo Viedni, kde spolupracovník pražského ilustrovaného „Světozoru“, p. F. Menšík našiel starý český spis o šachovej hre. Je pravdepodobné, že je to dielo slavného Tomáša zo Štítneho.

Výstava parížska otvorená bola slavnostne dňa 1. mája t. r. Výdavky na výstavu obnášajú vyššie 35 millionov frankov; výnos vstupného vypočítaný je na 14 mill. fr. Mesto Paríž prispeje na výstavu 6 mill. fr., schodok asi 10 mill. frankov zapraví štát.

Sredoamerické hieroglyfy. Bádanie o dejinách, pamiatkach a písme predkolumbovskej Ameriky dosiaľ z najväčšej časti nenie inšieho lež uverejňovanie holých výtvorov obrazo-

tvornosti. V Mexiku nalezene ztratených desiat kmenov israelských, Peruáni uvedení sú v príbuznosť s Mongolmi, stopy budhizmu odkryté v Iukatane atď. Francúzsky missionár Brasseur de Bourbourg prehliadol štyri rukopisy, zachované z písomníctva Mayov yukatanských a úplne jich prečítal, vysvetlil a preložil. Ale výklady jeho neboly stále; v jednom rukopise najprv spatroval roľnícky kalendár, pozdejšie dejiny amerického kontinentu, vulkanických výbuchov i veľkých zátop. Tiež čítal hneď od poslednej strany, jako v rukopisoch arabských, hneď naopak, jako sa mu ľúbilo! Pozdejší bádatelia, Brinton, Bollaert a Charencey bojovali proti nemu a jeden proti druhému. Výsledky jich byly tiež podivné. Tu vystúpil rozsúdny orientalista francúzsky Leon de Rosny a v malom spisku, vydanom lanského roku v Paríži u Maisonneuve, dckázal, že všetko to bolo nepravé a že posiaľ o obsahu yukatanských rukopisov nevieme ničoho. Zaroveň ale nastúpil cestu kritickú a začal rozberať jednotlivé znaky hieroglyfické. O význame jich bezpečne vedomo len to, čo zaznamenal Španiel Diego de Landa; ináčej sa dobývateľia a hubiteľia starej civilisácie americkej málo starali o zachovanie takýchto vedomostí. K „abecede“ Landovej Rosny pridružil zostavenie hieroglyfov zo zachovaných rukopisov a prišiel k tomu výsledku, že starí Mayovia písali jako Egyptčania buď z prava na ľavo, buď z ľava na pravo; to sa poznáva dľa toho, či sú tváre zvierat lebo ľudí obrátené na pravo alebo na ľavo. Ďalej Rosny nazašiel. Avšak jeho triezvy a kritický spôsob zajiste zvolna privedie k takým výsledkom, jako zdĺhavé rozlušťovanie egyptských hieroglyfov.

Leukoskop volá sa optický prístroj, ktorý vymyslel istý v Berlíne študujúci Japančan dr. Dirokita a nímž merajú sa rozdiely v chápavosti oka ľudského čo do svetla a farvy, podľa prísnych zásad mathematických.

Dôležitý vynález. Istý Arosemano, chemik z Peru v Južnej Amerike, vystavil v Paríži na obdiv vynález, ktorý vo vinárskom obchode zapríčiní veľký prevrat. Podarilo sa mu vraj dobyť znamenitú látku z perúanskej

kukurice, ktorá každému ľahkému vínu dodá takej barvy, chuti a vône, že ho nemožno rozoznať od pravého klaretu (červeného vína francúzskeho), a pri tom niet pre pijúceho ani toho najmenšieho nebezpečenstva.

Výstava českých knih, časopisov, hudbnín, máp a p. usporiadaná a dňa 12. mája t. r. otvorená bola na Streleckom ostrove v Prahe. Účelom výstavy bolo poskytnúť obraz novšieho literárneho pokroku v Čechách, a to sa bratom Čechom úplne vydarilo.

V *Petrohrade* je 107 tlačiarní, 105 kamenotiskárskych ústavov, 5 kovotiskárskych, 11 sleváren písma, 88 fotografických dielní, 11 skladov k predaju tlačiarskych pomôcok, 46 skladov kníh, 40 kníhkupectví, 16 kioskov ku predaju tiskopisov, v tlačiarniach, trafikách a v rozličných iných krámoch predávajú sa knihy a spisy na 60 miestach, ďalej je tu knihovní 27, 14 skladov hudbnín, 184 populárnych roznášačov a predávačov tiskopisov. Periodických listov tlačí sa v Petrohrade 107.

Veľmi zaujímavé cestopisné dielo objavil Don Marcos Ximenes de la Espada v Madride, ktorého pôvodcom bol missionár v XII. storočí. Podnikavý ten vierozvest v rokoch 1320—1330, vykonal rozsiahle cesty po Afrike a to nielen podíal západného pobrežia až po Sierru Leonu a ztade ďalej až po Dahomey, ale i od ústia rieky Senegalu rovno cez celú pevninu africkú. Navštívil zeme sudanské, došiel až do Dongoly, ztade ale poberal sa po Nile, až konečne cez Damiettu do svojej vlasti sa navrátil. Cestopis tento je vážnym

prameňom k dejozpytu africkému, i skoro stane sa obecným majetkom učeného sveta.

Hindustanský raj. Ubohý Hindu, ktorý všetky trápenia tohto sveta prestál a svojej zlej ženy umretím sa zbavil, došiel konečne ku raju Brahmahovmu. „Bol si už v „dabao“ (žeravom lise čistiacom)?“ pýtal sa Brahma. „Nebol; bol som ale ženatým!“ odpovedal tento. „Vstúp, lebo si trpel dost!“ hovoril Brahma. O krátky čas prišiel k osudnej bráne druhý pútnik. „Bol si už v dabao?“ pýtal sa zase Brahma. „Nebol; bol som ale dvarázy ženatým!“ hovoril tento. „Odstúp!“ zvolal zlostne Brahma. „Raj môj nenie pre bláznov staváň!“

Universita v Sibírii. Ruská vláda ide založiť v Sibírii universitu a síce v meste Tomsk. Na stavbu univerzitnej budovy povoleno je 350.000 a na prvé sriadenie 100.000 rublov. Ročný rozpočet na universitu obnáša 307.000 rublov. Súkromných príspevkov na sibírsku universitu zaslané bolo dosiaľ vláde vyššie 250.000 rublov. Rusko preukáže týmto vede a osvete službu neoceniteľnú.

Najmenšia knižka na svete. Ku zvláštnostiam na poli typografie pri parížskej výstave patrí vydanie povestného italského diela „Divina Commedia.“ knižička to taká maličká, že môže sa nosiť na hodinkovej retiazke. Čítať ju možno len pomocou zväčšujúceho skla, tlačaná je v Padue a veľmi skvostne viazaná. Táto paduánska „Divina Commedia“ je najmenšia knižička, jaká sa dosiaľ vo svete tlačila.

Literatúra a umenie.

Na poli ruskej literatúry panuje prítomne vzdor prikrym časovým pomerom rezký, živý, mnohosľubný ruch. A čo je najradostnejšie pri tom: ruská spisba vždy viac a bedlivejšie všima si života a pokroku ostatných slovanských kmenov a hľadá s týmito veľké ruské obecenstvo čím bližšie a dôkladnejšie oboznámiť. Tak Moskevský blahočinný komitét vydal dva sväzky ku sborníku „Родное Племя“ (Rodné Plemä), ktorý výlučne venovaný je vzájomnému oboznamovaniu sa bratských národov slovanských. Sborník ten obsahuje medzi iným preklady z básni od nášeho Kollára a celý rad článkov o Slovanstve,

menovite o Slovanstve južnom. Oba sväzky vyšly redakciou univerzitného profesora a sekretára komitétu N. A. Popova.

Pre nás Slovákov ale zvláste významné sú dve pojednania, ktoré posledne uverejnené boli v Petrohrade. Jedno: „Очеркъ политической и литературной исторіи Словаковъ за послѣднія сто лѣтъ“ (Náčrtok politickej a literárnej historie Slovákov za posledných sto liet) vyšlo v „Slavianskom Sborníku“ z pera pochvalne známeho profesora Piča z Ml. Boleslavy. Je to práca obširná a dôkladná a my sme za ňu p. pôvodcovi srdečnou vďakou zaviazaní. Možno, že vrátíme sa ešte

raz k nej a prehovoríme o nej zvrubnejšie. — Druhý podobný článok vyšiel v politicko-literárnom časopise „Grazdanin-e“ (č. 10). Článok má nadpis: „Состояніе литературы у Словаковъ за последнее десятилетіе“ (O stave literatúry u Slovákov v posledňom desaťročí), v ňomž podáva sa stručný nástin literárnej činnosti a našich utrpení za posledných desať rokov. Ku koncu článku je ešte soznam slovenských časopisov, ktoré prítomne vychodia.

Pod názvom „Живонисная Россія“ (Maľbné Rusko) ohlásené je dielo obširné a veľadôležité, jehož účelom bude oboznámiť obecnosť s terajším i s minulým stavom rozsiahleho Ruska a so všetkým, čo je kde pamätihodného v ohľade zemepisnom, národopisnom, hospodárskom a historickom. Dielo bude illustrované. Každý článok bude sa vzťahovať na istú miestnosť a jasne vyobrazí jej fyzický stav so všetkým bohatstvom a krásami, ktoré sa tam nachodia, opíše obyvateľov tam žijúcich so zvláštnymi zjavmi ich plemien a spôsobu života, vliv krajín na živobytie národov a naopak kultúrny vliv národa na miestnosť. Ďalej majú sa vyličiť historické upomienky z minulých dôb patričnej miestnosti, ukázať vliv miestnych podmienok na ich postup a pamiatky týchto historických zjavov atď. Celé dielo vynde v 4 veľkých sväzkoch in folio a má obsahovať 250 tlačených hárkov s 1500—2000 ilustráciami. Ročne vynde jeden svazok. Hlavným redaktorom je P. Semenov, podpredseda cisárskej ruskej zemepisnej spoločnosti.

Podobné dielo je „Národy Ruska,“ z nehož 1. sošit vyšiel už v Petrohrade. Účelom tohoto diela je vyličiť mravy, obyčaje a zvláštnosti spôsobu života 45 rozličných v Rusku žijúcich národov.

I v poľskej literature panuje radostný ruch, jako o tom svedčia nasledujúce úradné zprávy. R. 1877 vyšlo len v samej Varšave 1132 poľských spisov; a sice 36 spisov obsahu jazykozpytného (86.350 výtiskov), 175 spisov obsahu vôbec literárneho (348.637 výt.), 32 filosofických a paedagogických (84.970 výt.), 22 zemepisných a cestopisných (84.970 výt.), 60 historického obsahu (32.780 výt.), 134 theologických (659.962 výt.), 76 hudbných skladieb (32.000 výt.) atď. Časopisov vychodilo minulého roku len vo Varšave 57; najväčší počet predplatiteľov mal „Kurjer Warszawski“ (12.000 výt.); po 6000 odberateľov majú časopisy: „Kurjer cudzienny,“ „Klosy“ (illust.) a „Tygodnik illustrowany.“ Tieto zaujímavé úradné dáta svedčia lepšie nežli čokoľvek iného, čo si máme myslieť o zpravách z istého tábora neprestajne roz-

širovaných, jakoby Rusko Boh zná jako poľskú národnosť potlačovalo. Kde je taký literárny ruch možný, tam predsa musí sa volnejšie dýchať.

Podobne aj bratia Česi vyvíňujú bohatú činnosť na poli svojej literatúry. Z najnovších literárnych podnikov pripomíname najteraz: Spolok českých lekárov započal vydávať pod redakciou prof. dr. Bohumila Eiselta veľké lekárske dielo „**Odborná pathologie a therapie.**“ Dielo toto vychodí v 4-hárkových sošitoch. Predplatky zasielajú sa jedine a výhradne: knihtiskárně Jos. Koláře a spol. v Praze, Jerusalemská ulice č. 3. Na 10 sošitov predpláca sa 6 zl., na 5 sošitov 3 zl. Celý spis vynde v šiestich sväzkoch, objemu asi 200—250 tlačených hárkov.

Ďalej upozorňujeme naše ct. obecnosť na znamenité dielo, ktoré v jazyku českom nezadlho počne vychádzať, na preklad spisu „**Země a obyvatelé její**“ od Frídricha Hellwalda, najvýtečnejšieho a, čo zvlášte pripomenúť slušné, k Slovanom spravodlivého nemeckého kultur-historika. Dielo obsahovať bude početné ilustrácie v texte a v prílohách. Všetkého vynde asi 50 mesačných sošitov po 45 kr. Za odberateľa prihlásiť sa možno u nakladateľa knihkupca Fr. A. Urbánka v Prahe.

Ďalej vyšly:

Andreja Sládkoviča spisy básnické.

So životopisom a fotografickou podobizňou spisovateľovou. V Prahe. Nákladom knihkupectva: I. L. Kober. 1878. Národná bibliotéky díl 51. VIII.; str. 704; cena?

Poetická čítanka. Sbírkka básní původních i přeložených, již dle básnických druhů k tisku upravil Václav Petrů. V Praze. Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober 1877. Sešit 19; VIII; cena 30 kr.

Známy zvolenský podžupan B. Grünwald vydal pred niekoľkými mesiacmi oškľivý pamflet „A felvidék,“ v ktorom hanopisec nás Slovákov pred Maďarmi všemožne upodostrieva, haní a osočuje. Na našu a našej spravodlivej veci obranu povstal náš statný dr. Michal Mudroň, pravotár v Prešporke, a napísal, tiež v maďarskom jazyku, dôkladnú, ostrovtipnú odvetu: „**A felvidék.** Felelet Grünwald Béla hasonnevű politikai tanulmányára. Irta dr. Mudroň Mihály. Pozsony 1878. Nyomatott Kaminek Rezsónél.“ Strán 130. Cena 1 zl. V zápät za prvým nasledovalo druhé opravené vydanie nákladom K. Stampfla, kr. akadem. knihkupca v Prešporke. K dostaniu je dosiaľ aj u redakcie „Nár. Novín“ v Turč. Sv. Martine. Odporúčame tento spis čím najsnaznejšie.

OHLAS

o ďalšom vydávaní zábavno-poučného časopisu

„O R L A.“

Dosavadný redaktor a vydavateľ „Orla“, pán *Andrej Truchlý-Sytniansky*, s tretím tohoročným číslom „*nútený bol nepredvídanými, mimo jeho vôle a sily ležiacimi okolnosťami*“ odstúpiť od ďalšieho vydávania tohto časopisu.

Všeobecne pocítená bola medzera, ktorá následkom toho nastúpila v našom časopisectve, a nie div, že zo všetkých strán naliehané bolo úsilne, aby pokračovalo sa v ďalšom vydávaní „Orla.“

Na mnohostranné naliehanie priateľov a oddancov slovenského národa, a v pevnej dôvere na hojnú podporu zo strany slovenského obecnstva tak **v hmotnom ako i v duševnom ohľade**, odhodlali sme sa my niže podpísaní, pokračovať v započatom a nepriaznivými pomermi pretrhnutom diele.

Aby sme ale zodpovedať mohli prevzatej úlohe tak, ako si to sami žiadame, i ako leží to v záujme samej dobrej veci, obraciame sa ku ct. obecnstvu s tou vrelou a snažnou prosbou, aby laskavé bolo podujatie toto všemožne podporovať: predne *mnohočetným a hojným predplácaním sa*, potom ale, aby naši tak tí *starší*, ktorí na poli beletristickej literatúry už vynikali, teraz ale žiaľbohu a ku veľkej škode národnej veci jakosi umkli, ako i *mladší slovenskí spisovatelia* **duševne zaujali sa tohto časopisu** a hojnými do jeho oboru zasahujúcimi príspevkami boli mu na dobrej pomoci, aby tak rezkejšia a výdatnejšia činnosť, ktorá zdala sa v posledných časiech klesať a upádať, opäť k blahodarnému rozvítku vzkriesená bola.

Znajúc a presvedčení súc o horlivosti, ktorou ct. obecnstvo slovenské zaujímať sa zvyklo za každý slovensko-národný podnik, pevne veríme, že táto naša dvojstranná prosba nájde hojného a súcitného ohlasu, a že podľa možnosti oblahčí nám ťažkú úlohu, ktorú len v službe dobrej veci slovenského národa podujímame.

Zaostalé čísla na mesiac *apríl a máj* výndu **neomylné** i s *juniovým* číslom behom mesiacov *júna a júla*, tak že 7. júliové číslo už riadne dňa 31. júla vydané bude, a našou poprednou starosťou bude napotom o to pečovať, aby nasledujúce čísla vždy riadne a na určitý čas vychodily.

Rozumié sa samo sebou, že v uverejňovaní predošlou redakciou započatých článkov až do jich zakončenia pokračovano byť musí, aby v záujme ct. obecnstva nepretržitosť neutrpela ujny.

Preplatná cena ostane nezmenená.

Ponevác ale zo soznamu odberateľov, odovzdaného nám p. *A. T. Sytnianskym* vidíme, že dosiaľ veľmi malý a len nepatrný je počet tých, ktorí svoje celo- alebo i polročné predplatky už zaplatili, a zase hodný počet tých, čo sú na minulosť v reštancii, vyzývame úctive a snažne všetkých, ktorých sa to týka, aby ráčili poušilovať sa a nám čím najskôr svoje predplatky, poťažne doplatky doposlať, žeby ďalšie doposielanie časopisu prietrž neutrpelo.

Medzi prácami, prevzatými od predošlej redakcie, nachodí sa viac takých, ktorých pôvodcovia nie sú nám známi ani dľa písma, ani dľa prijatého spisovateľského mena, týchto žiadame, aby sa ohlásili, lebo ináčie jich práce ťažko by nám bolo upotrebiť.

Tak články a dopisy týkajúce sa „Orla“ ako i predplatky a doplatky prosíme zasielať pod adresou: „**Redakcii „Orla“ v Turč. Sv. Martine.**“

V Turč. Sv. Martine, 2. júna 1878.

Zodpovední redaktori a vydavatelia:

Mikuláš Št. Ferienčík.

S. J. Zachej.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Štujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. — „Orol“ vychádza vo 12 sošitoch, 3¹/₂—4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na štvorke.

Tlačou knihtačiarkeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine.